

СЪДЪРЖАНИЕ

РАЗБИРАНЕ ЗА КАЧЕСТВО НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ	3
ПОЛИТИКИ И ПОДХОДИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА КАЧЕСТВО НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ЕВРОПА	5
ВЪНШНО ОЦЕНЯВАНЕ	5
ВЪТРЕШНО ОЦЕНЯВАНЕ	17
ПОЛИТИКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВО НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В НЯКОИ ЕВРОПЕЙСКИ ДЪРЖАВИ	24
АВСТРИЯ	24
БЕЛГИЯ (ФРЕНСКА ОБЩНОСТ)	25
ГЕРМАНИЯ	27
ДАНИЯ	29
ЕСТОНИЯ	31
ПОЛША	32
РУМЪНИЯ	35
ФИНЛАНДИЯ	39
ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ	43
УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО В УЧИЛИЩАТА ПО МОДЕЛА НА ЕВРОПЕЙСКА ФОНДАЦИЯ ПО УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО (EFQM)	43

Бюлетинът INFOсвят
се изготвя по материали от реномирани
чуждестранни източници.

Редакционен съвет:
Ваня Грашкина, Валентина Славчева,
Величка Лозанова

Адрес:
1125 София
бул. „Д-р Г. М. Димитров” № 52А
тел.: 02 / 817 38 55; 817 38 38
e-mail: requests@nacid.bg

Отговорен редактор:
Величка Лозанова

Редактор:
Лозмари Дърмонова

Оформление и предпечат:
д-р Йордан Илиев

ISSN: 1314-8966

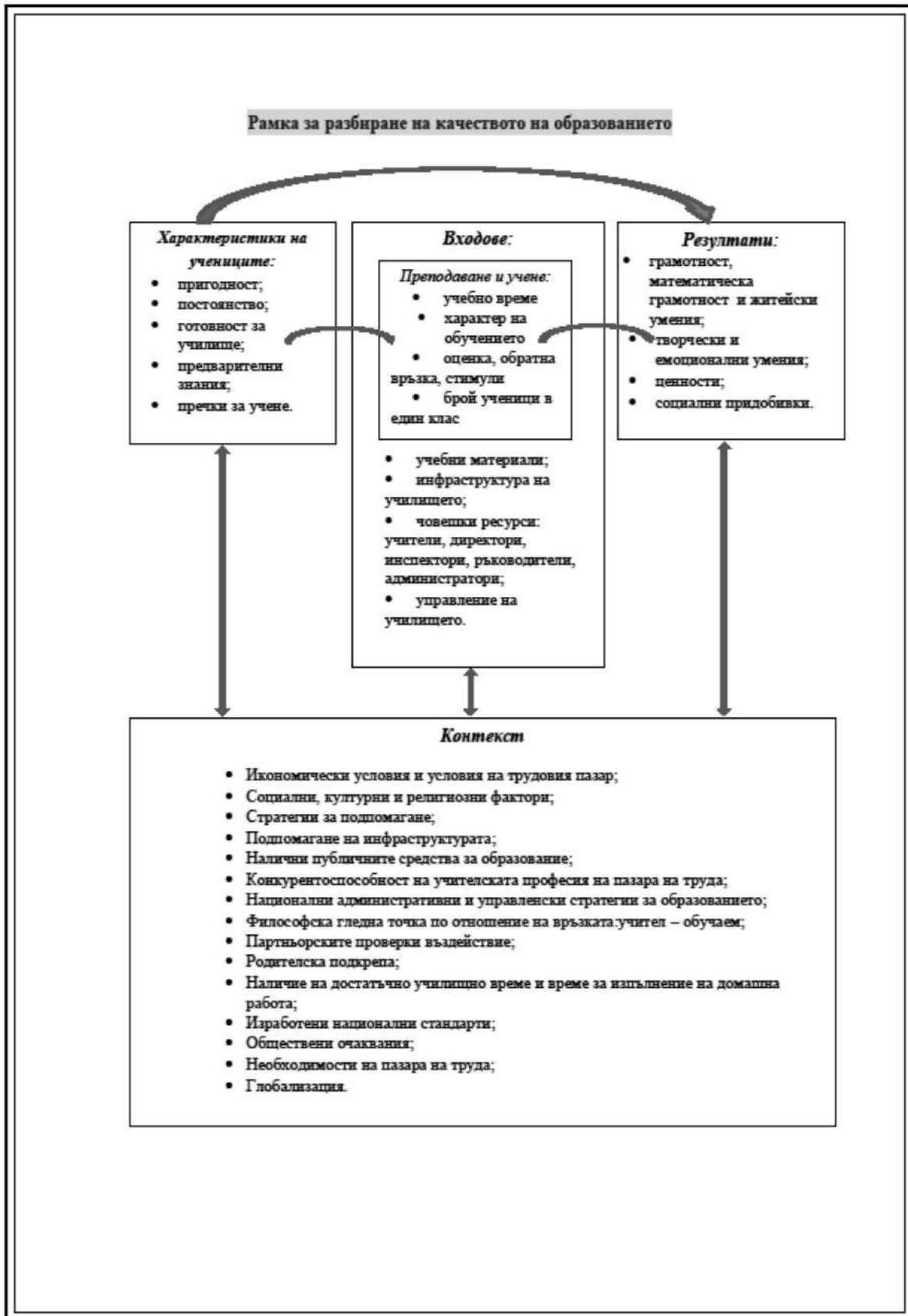
РАЗБИРАНЕ ЗА КАЧЕСТВО НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Съществуват много определения на качество на образованието, което свидетелства за сложността и многостранния характер на понятието. То е комплексна система, с вграден политически, културен и икономически контекст. Важно е винаги да се има предвид системният характер на образованието и това, че различните му измерения са взаимозависими, влияещи помежду си по начини, които понякога са непредвидими. Термините ефикасност, ефективност, справедливост и качество често се използват като синоними. Определението за качество трябва да бъде отворено за актуализация и развитие на базата на непрекъснатите промени и съвременните предизвикателства пред образованието.

През 2005 г. ЮНЕСКО публикува мониторингов доклад „Образование за всички: повелите на качеството“, в който е представена примерна Рамка за разбиране на качеството на образованието. Тя е средство за ориентиране и

разбиране на различните променливи величини на образованието и може да се използва както за мониторинга на качеството на образованието, така също и за анализиране на политическите решения за неговото подобряване.

Източник:

1. UNESCO, EFA Global Monitoring Report, Understanding education quality
http://www.unesco.org/education/gmr_download/chapter1.pdf

В. Лозанова

ПОЛИТИКИ И ПОДХОДИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ЕВРОПА

През 2015 г. Европейската комisia публикува доклад на образователната мрежа „Евридика“, в който са събрани и систематизирани актуални данни за политиките и подходите при оценяване на качеството на училищното образование в страните в Европа. Докладът се счита за ценен принос

към проучването на европейските образователни системи, защото предоставя както обобщен сравнителен анализ, така и детайлни национални профили по държави.

Сравнителният анализ е разделен на две тематични групи: външно и вътрешно оценяване.

ВЪНШНО ОЦЕНЯВАНЕ

Външното оценяване се определя като добре познат подход за гарантиране на качеството на училищното образование и е широко разпространено в Европа. Неговата цел е да спомогне за повишаване на качеството на преподаване и/или резултатите на учениците. Предназначено е за оценяване на училищата като самостоятелни институции, а не на отделни преподаватели. Осъществява се от външни за училището експерти и резултатите се докладват на образователните власти. Между различните държави има съществени различия в организирането и значението на външното оценяване. Такива се забелязват спрямо неговия статут, отговорните за организацията му органи, регулаторната рамка, процедурите за оценяване, оформянето на резултатите, тяхното значение и квалификацията на експертите, провеждащи оценяването.

Статут

Външно оценяване на училищата се провежда в 31 образователни системи в Европа. В 7 държави на централно ниво не се откриват разпоредби за неговата организация, но в някои от тях то съществува под определена форма.

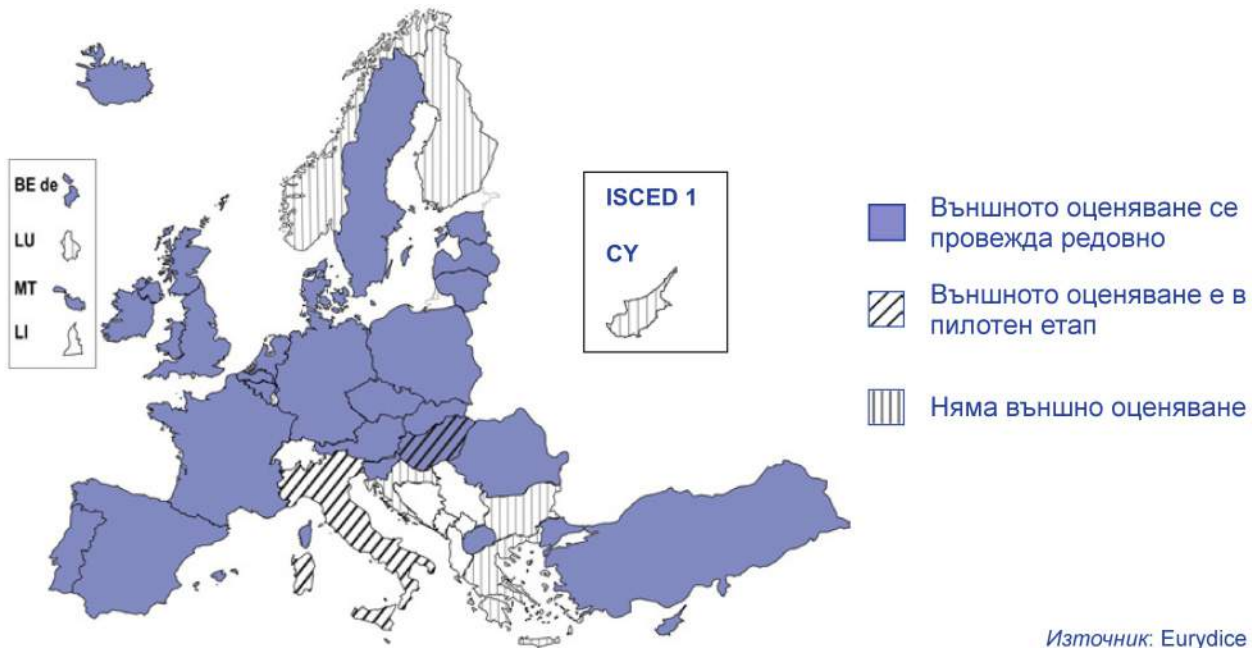
Специфично външно оценяване

има в Гърция, Кипър (основно образование) и Люксембург. В тези държави то е ограничено само до отделни аспекти на управлението на училищата, като състояние на финансите, здравеопазване, безопасност, поддържане на архиви и други.

Във Финландия законодателството на централно ниво е насочено към доставчиците на образование (т. е. общините), а не директно към училищата. Местните власти имат задължението да оценяват предоставяното от тях образование и да участват в процедурите по оценка на образователната система, с оглед подпомагането на образованието и подобряването на условията за обучение. Тези процедури не са нормативно определени и общините разполагат със самостоятелност при тяхното формулиране.

В Норвегия външното оценяване се извършва от национален инспекторат. То обаче е съсредоточено върху съобразяването на доставчиците на образование с образователното законодателство. Инспекторите проверяват условията за равен достъп до образование, без дискриминация по пол, социална и културна принадлежност, или необходимостта от специални образователни потребности.

Фигура 1. Статут на външното оценяване според нормативната уредба на централно ниво (данни от 2013/2014 година)

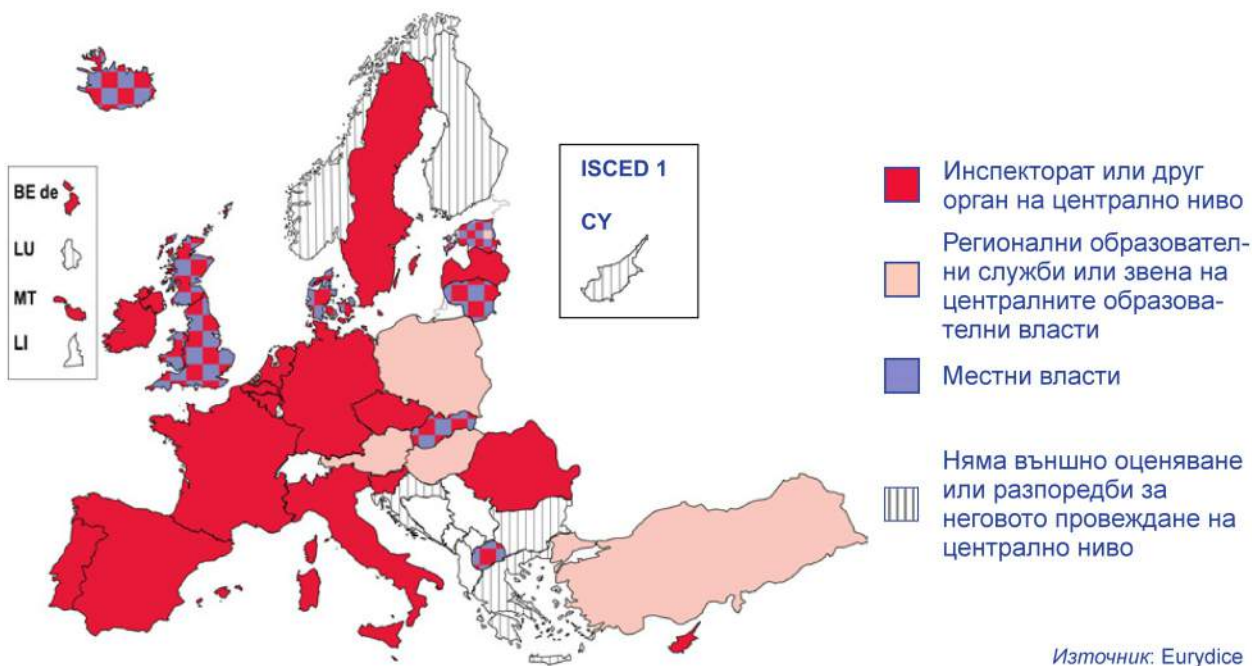

Отговорни органи

Според най-разпространената практика за външното оценяване в училищата отговарят органи на централно

ниво. Те са подразделения на образователното министерство (инспекторати), или отделни агенции, занимаващи се с инспектиране на училищата.

Фигура 2. Отговорни органи за провеждане на външното оценяване на училищата (данни за 2013/2014 година)

В 5 държави отговорностите за провеждане на външното оценяване са децентрализирани на регионално или на подрегионално ниво.

В Естония то се провежда от образователни подразделения на местните власти, които са на подчинение към министъра на образованието и науката. Самото министерство разполага с отдел за външно оценяване, който се заема с по-сериозни или спешни проверки спрямо отделни училища.

Инспектирането на училищата в Унгария е поверено на подрегионални органи на държавната администрация, които следват разпоредби на образователното министерство.

В Австрия оценяването на училищата е федерална отговорност, разпределена между девет федерални и редица окръжни служби. Тези служби притежават значителна самостоятелност и са независими помежду си.

Училищата в Полша се оценяват от регионални инспекторати, които провеждат политиката на Министерството на образованието, но са на подчинение на регионалните власти. В Турция външното оценяване се реализира от регионални образователни дирекции под ръководството и контрола на дирекция в Министерството на националното образование, която осигурява координацията между тях.

В 6 образователни системи (Естония, Македония, Словакия, Великобритания – Англия, Уелс и Шотландия) местните власти отговарят за оценяването на училищата на тяхна територия. Тези оценявания се различават по фокус и цели от провежданите от централните органи. В Естония например се наблюдава спазването на нормативната уредба. В Словакия Държавен училищен инспекторат наблюдава образователните аспекти на училищната дейност и спазването на нормативната уредба, докато местните власти проверяват учи-

лищните финанси. В Македония общините и държавният инспекторат оценяват качеството и ефективността на образователните дейности. Във Великобритания (Англия, Уелс и Шотландия) проверките на местните и централните власти имат едни и същи цели и фокус, но използваните от тях процедури са различни.

В Дания, Литва и Исландия отговорностите за външното оценяване се споделят между централните и местните власти.

Датската национална агенция за качество и надзор провежда годишен мониторинг на всички училища по определен набор от индикатори, чрез които идентифицира недостатъците. Общините пък имат грижата за тяхното преодоляване. В тази връзка агенцията може да поиска разработването на конкретен план за действие.

В Литва отговорността за външното оценяване е споделена между Националната агенция за училищно оценяване и принципала на училището (общините, правителството или частни лица). Принципалът на училището инициира и планира външното оценяване, което се провежда от националната агенция. Агенцията подпомага съответното училище преди и след оценяването, като наблюдава неговата дейност.

В Исландия училищата се оценяват съвместно от Институт за проверка на образованието към образователното министерство и местните власти. Единствено столичните власти проверяват самостоятелно училищата на своя територия.

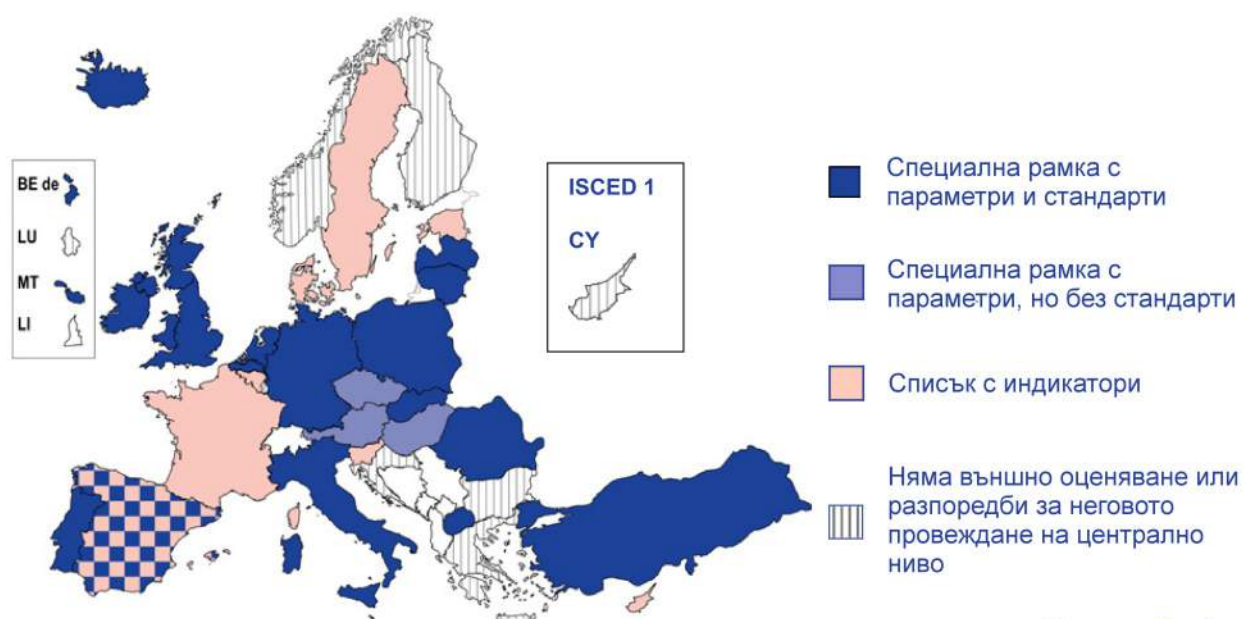
Рамки

Рамките на външното оценяване на училищата обикновено са формирани от два компонента: измерима величина и необходим стандарт, който следва да

се покрие. Обикновено рамките се създават на централно ниво и са насочени към различни аспекти, като качество на преподаването и обучението, образователни резултати на учениците

или характеристики на училищния мениджмънт. В някои страни, например в Турция, външното оценяване е съсредоточено върху спазването на нормативната уредба.

Фигура 3. Разпоредби на централно ниво относно установяването на обхват и критерии на външното оценяване на училищата (данни от 2013/2014 година)

Източник: Eurydice

В отделните държави рамките са структурирани различно. Някои акцентират върху преподаването и обучението, подпомагането на учениците или обучението в лидерство. Обикновено те задават очаквано ниво за всеки или само за конкретен наблюдаван аспект на училищната дейност.

Само в две държави (Австрия и Чехия) има установени измерими величини за външно оценяване на училищата, но не е посочен стандарт. Той се задава от инспекторите, които формулират изисквания към училищата на базата на собствения си опит.

В държавите без рамка за външно оценяване на централно ниво самото

оценяване обхваща единствено специфични аспекти на училищната дейност. Например в Белгия (Френска общност) обект на оценяване са отделните учители и преподавателските екипи в различните училища. В Дания Националната агенция за качество и надзор се съсредоточава върху определени от Министерството на образованието индикатори за качество. Индикаторите включват например резултатите от националните тестове и матури.

Във Франция няма стандартизирана процедура относно провеждането и обхвата на външното оценяване. Образователните власти са формулирали само набор от индикатори, отнасящи се до основни резултати от ученето с

оглед улесняване работата на регионалните и местните инспекторати.

Външното оценяване в Естония и Словения е фокусирано върху спазването на нормативната уредба по определен набор от теми, които се задават ежегодно (Естония) или присъстват в закона за инспектирането (Словения).

В Швеция целта на външното оценяване е изложена в Закона за образованието, както и в правилника за дейността на Шведския училищен инспекторат. Инспекторатът притежава автономия по отношение на оценяваните параметри и стандарти, като например напредък на учениците при постигане на образователните цели, обучение по лидерство, повишаване на качеството на образованието или индивидуални права на учениците.

Процедури

Външното оценяване на училищата в европейските образователни системи притежава шест вида характеристики.

Периодичност на външното оценяване. Прилагат се три модела: редовно оценяване през фиксиран интервал от време, инцидентно (целово) или чрез комбинация на двата модела.

Редовното оценяване през определени интервали се осъществява от 3 (Македония и Турция) до 10 години (Белгия – Фламандска общност). Обикновено интервалът е фиксиран на 5 години.

В някои държави външното оценяване се използва инцидентно. Напри-

мер във Великобритания (Шотландия) оценяването се извършва съгласно годишна програма, в която се посочват училищата, които следва да се проверят. За тяхното определяне се използват критерии като размери, разположение (градски, селски или райони с лоши условия) и др. Подобни ежегодни или многогодишни програми за външно оценяване съществуват в Белгия (Френска общност), Испания, Естония и Унгария. В Кипър централната администрация решава кога да се проведе оценяването. Във Франция пък инспекторите разполагат със свобода да подбират училищата, които следва да се проверят.

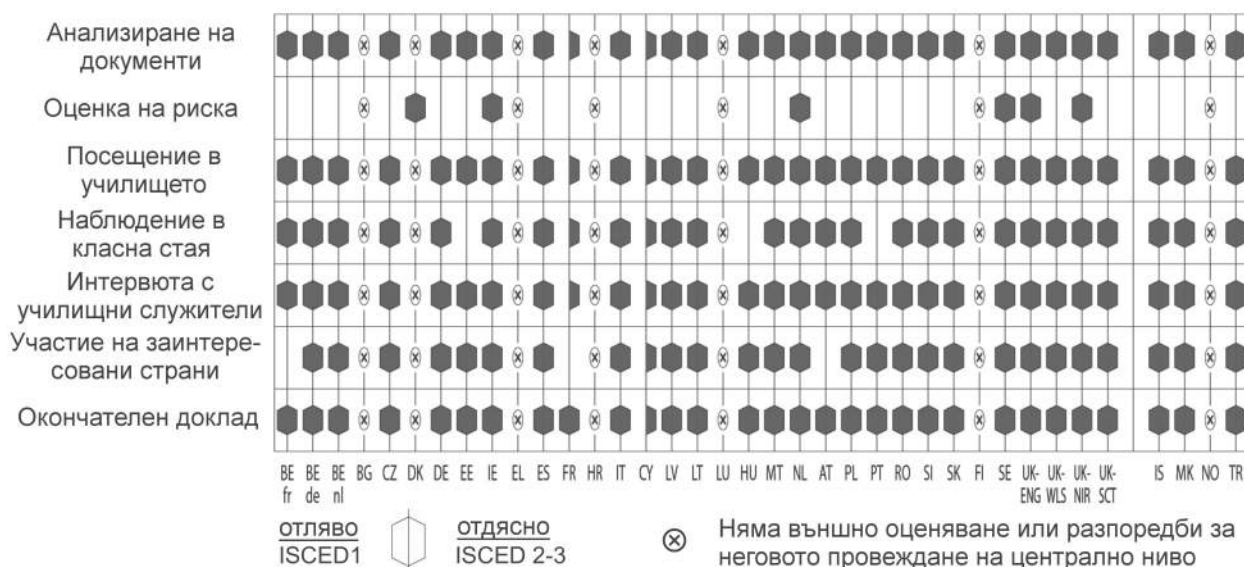
В Холандия, Швеция и Великобритания (Англия и Северна Ирландия) двата модела се прилагат съвместно. Предвидено е периодично външно оценяване на всички училища, но има възможност и за извънредно оценяване в зависимост от резултатите.

Етапи в процеса на външно оценяване. Систематизираните данни показват, че процесът на външното оценяване във всички европейски държави протича през три етапа:

- събиране и анализиране на данни за отделни училища, понякога придружени от анализ на риска;
- посещение на съответното училище, проверка на документацията на място, консултации с персонала, а в някои случаи и с други заинтересовани страни;
- подготовка на доклад за проведеното оценяване.

В рамките на тези три етапа отделните държави използват различни подходи и практики.

Фигура 4. Процедури за външно оценяване на училищата

Източник: Eurydice

Събиране и анализиране на данни.

Във всички държави събирането и анализирането на данни присъства като етап на процеса на външно оценяване на училищата. В повечето случаи – преди да посетят училището – оценяващите лица събират информация от разнообразни източници:

- Статистически данни относно определени измерими показатели: постижения на учениците в национални тестове, големина на класовете, съотношението ученици:учители, брой на децата със специални образователни потребности, стойност на отпадналите от училище, текучество при учителите, отсъствия на ученици и персонал. Във Великобритания (Уелс) се взимат предвид оценките, поставени от учителите на учениците. В Белгия (Фламандска общност), Германия (някои федерални провинции) и Словакия инспекторите изискват от училищата да предоставят информация чрез попълване на въпросник.

- Доклади от предходно външно или от вътрешно оценяване. Допустими са консултации с други документи, като

план за развитие на училището, училищния уебсайт и др. В Исландия оценяващите вземат предвид и училищния план за действие относно доброто физическо състояние на учениците.

- Училищна документация: учебни разписания, годишен училищен календар, продължителност на срещите на училищните съвети, графици за определени дейности или правилници за вътрешния ред. В отделни държави се разглежда наличието на процедури за оплаквания (Чехия, Австрия, Словакия и Швеция), плановете за продължаващо професионално развитие на преподавателите (Чехия и Германия), финансовите отчети (Малта) или решенията на училищното ръководство (Словакия).

- Мнения на заинтересовани страни: училищни ръководители, учители, родители, ученици или представители на местната общност.

Оценка на риска. Това е метод, който позволява оценителите да съсредоточат вниманието си върху училища, чиито резултати са под очакванията (Дания, Ирландия, Холандия и Вели-

кобритания – Англия) или върху определени аспекти на училищната дейност (Швеция и Великобритания – Северна Ирландия). Основният индикатор обикновено е представянето на учениците в националните тестове, но се практикува и събирането на информация от други източници: финансовите резултати на училището (Холандия), резултатите от училищни проучвания (Швеция), присъствието на учениците (Ирландия) или препоръките, формулирани в предходни оценявания (Великобритания – Англия и Северна Ирландия).

Във Великобритания (Англия) всяко училище се оценява на всеки пет години. Методът за оценка на риска позволява в зависимост от резултатите от оценяването такова да се проведе и през по-кратки интервали, преди следващото редовно оценяване. В Ирландия годишният план на инспектората предвижда освен училища, избрани чрез метода на оценка на риска, да се включат и случайно избрани, без оглед на постигнатите резултати при оценка на качеството.

Посещения в училището. Процедурата е стандартна във всички държави. Посещенията позволяват на оценяващите да придобият пряка представа за функционирането на училищата. Средната продължителност на посещенията е 2-3 дни, като в отделните държави варира от един (Австрия и Швеция) до седем дни (Словакия), в зависимост от сложността на оценяването, броя на учениците или преподавателите в училището. В повечето държави посещенията включват:

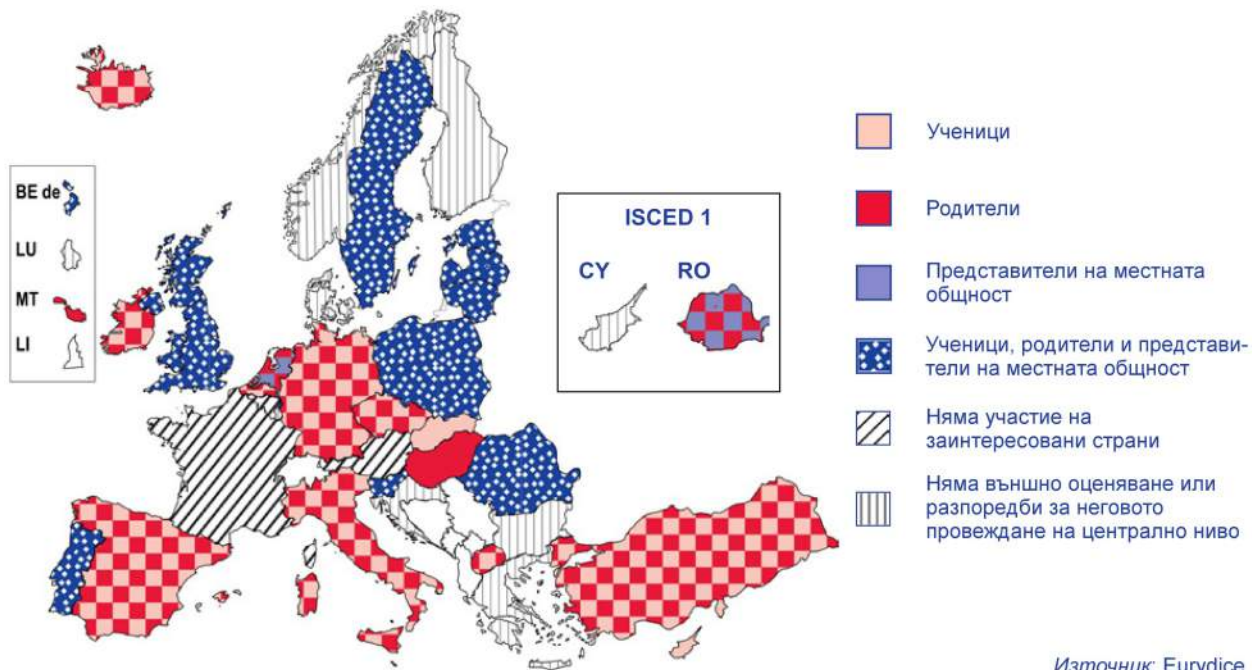
- разговори с персонала;
- наблюдения в класна стая;
- проверка на училищните дейности, помещения и/или вътрешна документация.

Участие на заинтересовани страни. Европейският парламент и Съветът на страните членки препоръчват участието на заинтересовани страни при оценяването на качеството на училищното образование. Сред тях освен училищни ръководители и учители се включват ученици, родители и представители на местната общност, които също имат право на мнение при оценяването (Белгия – Немскоезична общност, Естония, Латвия, Литва, Полша, Румъния, Словения, Швеция и Великобритания). В девет образователни системи (Белгия – Фламандска общност, Чехия, Германия, Ирландия, Испания, Италия – пилотно, Исландия, Македония и Турция) заинтересованите страни са ограничени само до ученици и родители, а в Холандия и Румъния – до родители и представители на местната общност. В Малта в процедурата участват само родителите, докато в Кипър – само учениците. В три държави (Белгия – Френска общност, Франция и Австрия) не са предвидени консултации със заинтересовани страни.

Степента на участие на заинтересованите страни в оценяването е различна. В повечето държави всички ученици и родители попълват анкети, докато в някои (Белгия – Немскоезична общност, Ирландия, Кипър, Португалия, Исландия, Македония и Турция) – по-голяма или по-малка част от тях.

В 14 държави е предвидена възможност за участие на местната общност при оценяването (в т. ч. представители на общини, управителни съвети, членове на настоятелства или собственици). В Литва и Румъния участието на местната общност е допустимо, но не е задължително. В Литва към тях се причисляват представители на учителските обединения и на собствениците на училищата, а в Румъния – представители на местната администрация.

Фигура 5. Участие на ученици, родители и представители на местната общност във външното оценяване на училищата (данни от 2013/2014 година)

Между отделните държави съществуват и различия относно въпросите, по които се консултират родители, ученици и представители на местната общност. В повечето случаи въпросите се ограничават до удовлетвореност от качеството на образованието в училището или училищните сгради. Не се пропускат също аспекти като натовареност на учениците, тяхната безопасност, учебна среда и климат в училището. Във Великобритания (Англия) родителите изказват мнение относно справянето на училището с насилието между учениците. В Латвия родителите участват във формирането на оценката за организирането на извънучилищните дейности и самоуправлението на училището.

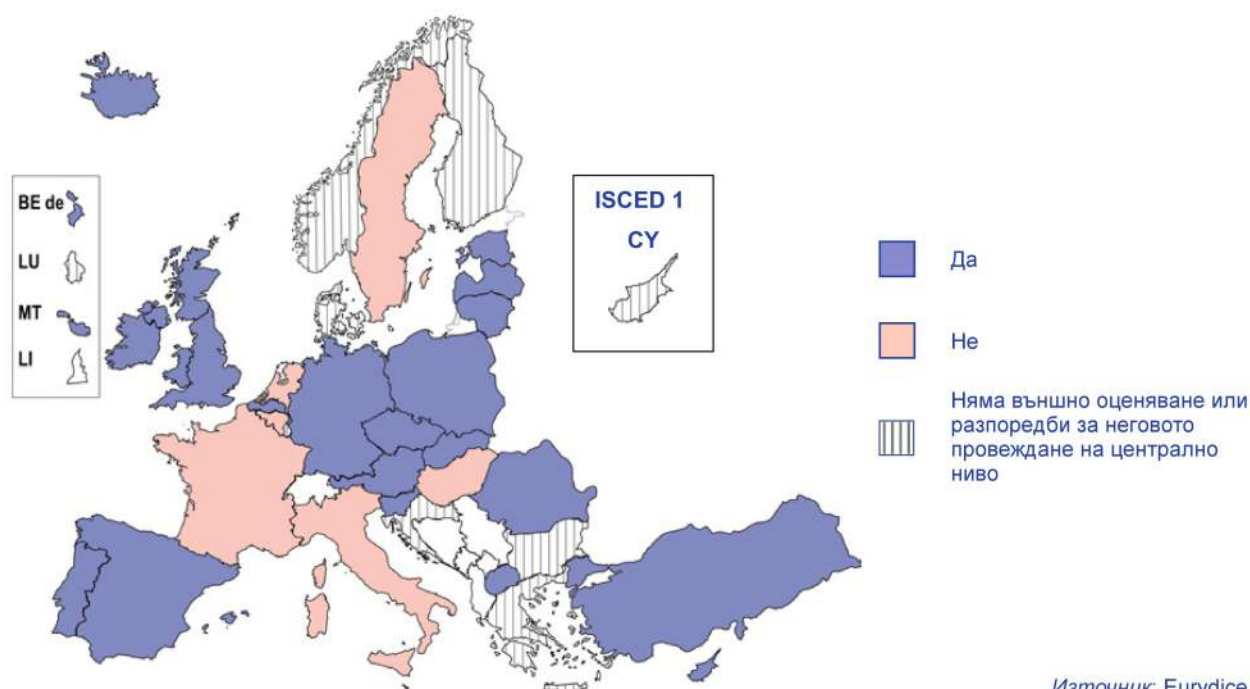
Структуриране на доклада. Във всички държави външното оценяване намира изражение в доклад. В повечето от тях докладът представлява процес на диалог между оценяващите и училищното ръководство. Този процес обикновено включва изпращане на чернова на доклада до училищата, по-

лучаване на обратно мнение от училищното ръководство и подготовка на окончателен доклад от оценяващите.

В 6 образователни системи (Белгия – Френска общност, Франция, Италия – пилотно, Унгария, Холандия и Швеция) докладът се завършва без участие на училището. В Австрия докладът се счита за споразумение между инспектора и училището по констатираните проблеми, които се нуждаят от решение. В Холандия училищата могат да опровергават заключенията на окончателния доклад, като представят своето становище на компетентните органи.

В Полша заключенията от оценяването се обсъждат устно с участието на всички учители на специална среща преди завършването на доклада. Получаването на устно мнение по черновата на доклада се практикува в Белгия (Немскоезична общност). В Латвия, Португалия, Великобритания и Турция получаването на обратно мнение е последвано от дискусия с директора на училището, а в някои случаи – и с участието на учителите.

Фигура 6. Консултация с училището преди подготовката на окончателния вариант на доклада за външното оценяване (данни от 2013/2014 година)

Източник: Eurydice

Резултати

Въз основа на резултатите от външното оценяване в почти всички държави (с изключение на Белгия – Немскоезична общност и Полша) докладите завършват с препоръки. Характера и значението на препоръките в отделните държави са различни. В Полша се формулират препоръки само при засвидетелствано несъответствие с нормативната уредба. В Естония и Македония препоръките са задължителни и предприемането на действия по тяхното изпълнение е обвързано със срокове. В Чехия училищата не са задължени да изпълняват препоръки по отношение на качеството на образованието, а само при констатирани сериозни нарушения. В Италия и Кипър училищата разполагат с пълна самостоятелност относно приемането или не на препоръките, отправени от оценяващите. Във Франция следването на препоръките се приема по-скоро като морално, отколкото като договорно задължение.

Дефинирани са три групи действия,

свързани с изпълнението на препоръки в резултат от външното оценяване.

Коригиращи действия. Имат за цел да отстранят слабости и недостатъци по отношение на качеството на образованието, предоставяно от училищата, или относно нарушения на нормативната уредба. Прилагат се в 2/3 от държавите, в които се провежда външно оценяване. В някои случаи е предвидено участието и на оценяващите, например чрез следващи посещения.

Дисциплинарни действия. Предприемат се от отговорните власти и се прилагат, в случай че коригиращите действия не са ефективни. Такива са предвидени в 18 образователни системи. В Чехия, Унгария и Австрия дисциплинарни действия се предприемат само при нарушения на нормативната уредба.

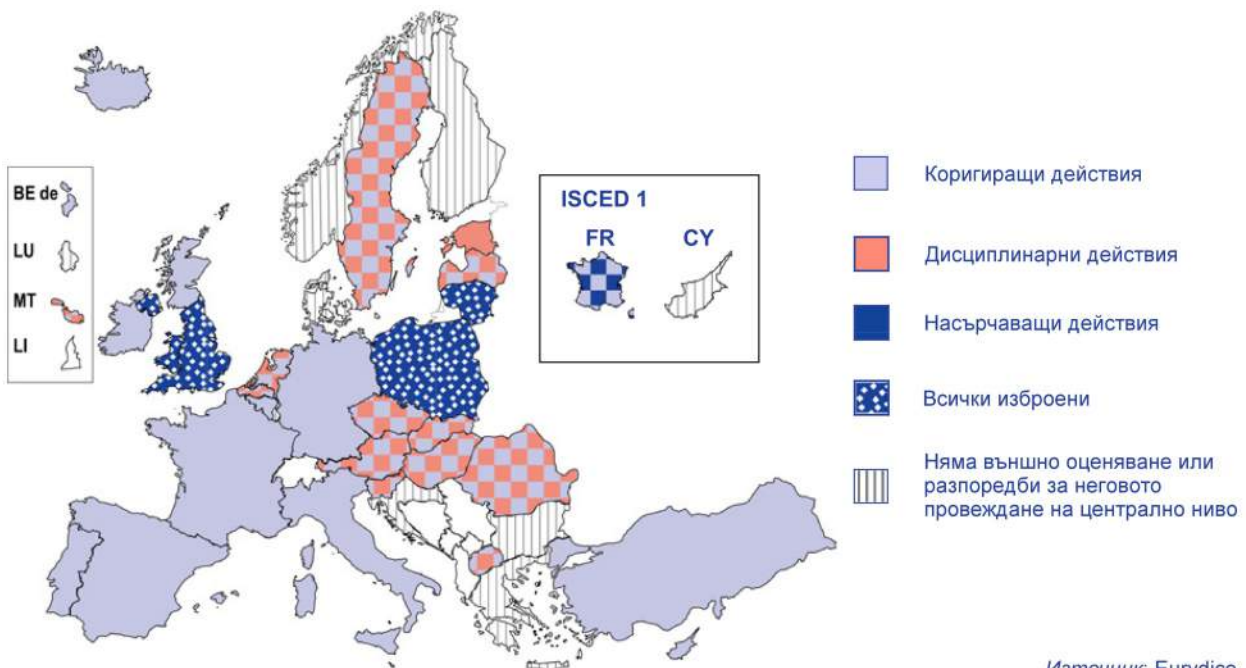
Различават се две категории дисциплинарни действия: насочени към

училищния персонал; към училището като цяло (вкл. спрямо неговия принципал). Първата категория се изразява в глоби, санкции, специален надзор или смяна на училищното ръководство. Втората категория предвижда ограничаване на дейността на училището, намаляване на неговия бюджет или дори затваряне.

Насърчаващи действия.

Разглеждат се като алтернатива на предходните две групи действия. Целят идентифицирането, разпространяването и насърчаването на добри практики. Практикуват се само в 6 образователни системи (Франция, Литва, Полша, Великобритания – Англия, Уелс и Северна Ирландия).

Фигура 7. Последици от доклада за външното оценяване на училищата (данни от 2013/2014 година)

Източник: Eurydice

Значение

Значението на резултатите от външното оценяване се предопределя от разпространението и достъпа до окончателния доклад.

Разпространение на докладите за външното оценяване. Различават се три подхода при разпространението на резултатите от външното оценяване:

- **Пълен публичен достъп.** В 15 образователни системи докладите се публикуват или на уебсайта на централните власти, или на този на органа, провел оценяването, или на уебстраниците на самите училища. В някои

държави (Белгия – Фламандска общност, Чехия, Ирландия, Холандия, Полша, Великобритания и Исландия) училищата са задължени да уведомят заинтересованите страни за неговото публикуване.

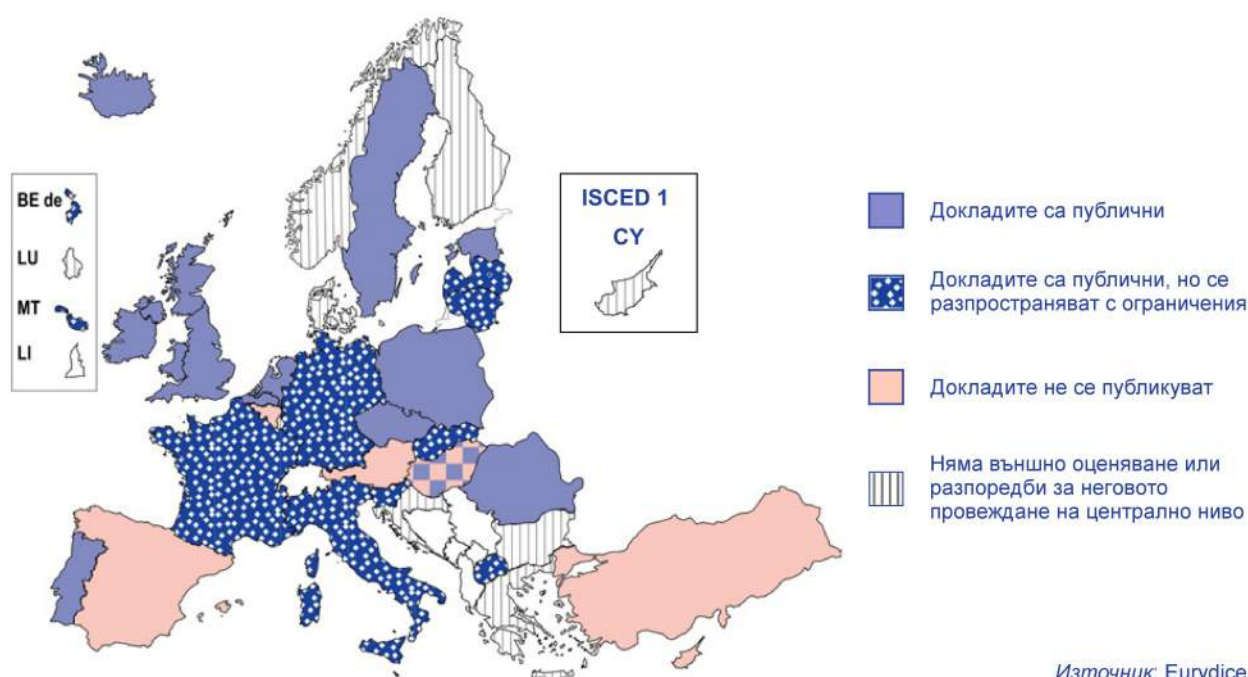
- **Частичен публичен достъп.** В 10 образователни системи докладите са достъпни с някои ограничения – получават се чрез заявка или се разпространяват само сред заинтересованите страни. В Белгия (Немскоезична общност) докладът се разпространява до всички, участвали в оценяването (включително представители на родителите и учениците). В Малта специално

за родителите се подготвят съкратени доклади. В Литва докладът може да се разпространява след решение на училището, но директорът е задължен да представи основните резултати пред персонала, родителите и учениците. По-различна е ситуацията в Латвия, където са въведени ограничения върху вида информация, достъпна за обществе-

ността, а не върху начина на разпространение на доклада.

- *Не се оповестяват публично.* В 7 образователни системи (Белгия – Френска общност, Дания, Испания, Кипър, Унгария, Австрия и Турция) докладите за външното оценяване не са публични.

Фигура 8. Достъп до докладите от външното оценяване на отделни училища (данни от 2013/2014 година)

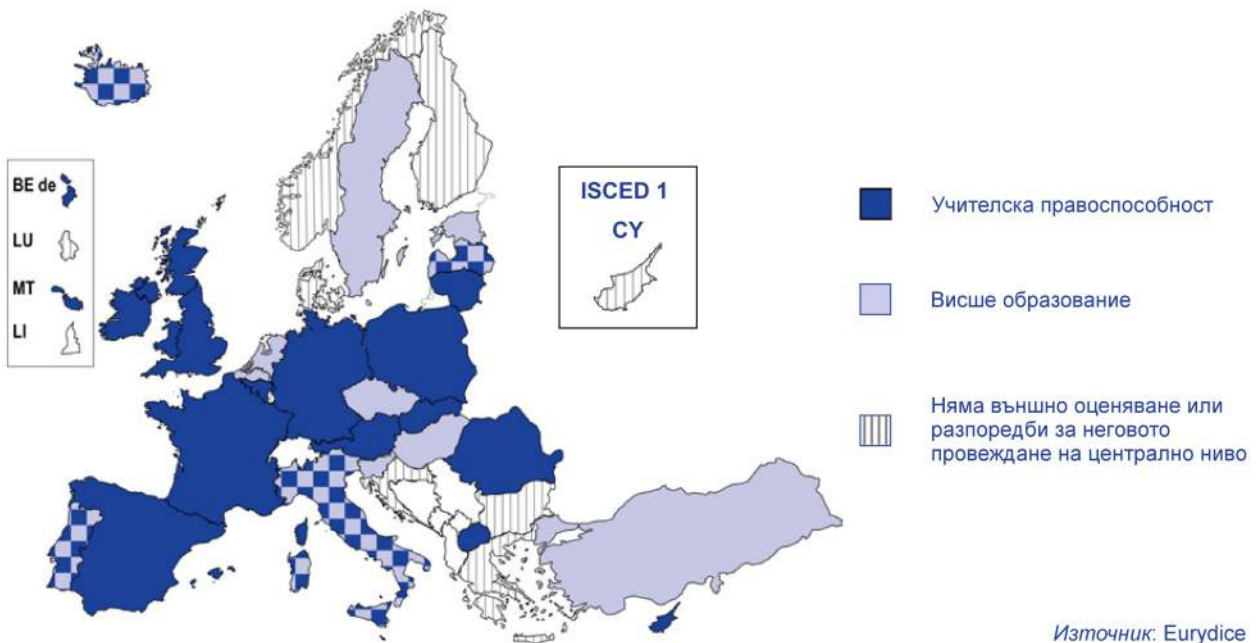
Обобщение на констатациите. В повечето държави обобщените констатации от външното оценяване се изпращат до централните власти директно или чрез обзор на годишните или двугодишните доклади. Това е необходимо с оглед отчитането на дейността на оценяващия орган (Испания, Словения, Румъния), или за предоставянето на обобщени резултати или препоръки (Белгия – Френска общност, Латвия, Литва и Словакия). В Македония са валидни и двете съображения. В Чехия и Великобритания (Англия, Уелс и Северна Ирландия) в допълнение към годишните доклади се подготвят и

тематични доклади. Обикновено тематичните, годишните или двугодишните доклади са публично достъпни на уебстраницата на оценяващия орган или се разпространяват по други начини, утвърдени от централните власти.

Квалификация на оценяващите

В повечето държави са заложили определени изисквания към квалификацията на оценяващите. Те обикновено се изразяват в притежаването на учителска правоспособност и определен брой години стаж в училище като учител или ръководител.

Фигура 9. Изисквания към квалификацията на инспекторите
(данни от 2013/2014 година)

Формални изисквания към квалификация и професионален опит. В Белгия (Фламандска общност), Чехия, Естония, Унгария, Холандия, Словения, Швеция и Турция се изисква оценяващите да имат висше образование, без ограничения за специалността и определен професионален опит, придобит в училище, научноизследователската сфера, психологията или образователната администрация. В Турция освен притежаването на бакалавърска степен в определена област е необходимо кандидатите за инспектори да разполагат с преподавателски опит или да са получили минимален резултат от изпита за подбор на държавни служители. В Чехия при осъществяването на финансов контрол е заложено изискването оценяващият екип да включва одитор със специализация в управление на човешки ресурси или администрация.

Освен изискването за определена квалификация и професионален опит, някои държави избират кандидатите въз основа на техните умения, знания и компетенции. В Белгия (Фламандска общност), Ирландия, Словакия и Вели-

кобритания (Уелс) например се изискват комуникативни и аналитични умения. В други държави се изисква владеенето на чужди езици. Познаването на информационните и комуникационни технологии е сред критериите в Белгия (Фламандска общност), Ирландия и Великобритания (Англия).

Обучение на оценители. В 19 образователни системи оценяващите преминават специализирано обучение преди назначаването си или по време на изпитателния си срок.

В 9 образователни системи кандидатите за инспектори посещават курс по общо оценяване или оценяване на училища. В Белгия (Немскоезична общност) обучението се провежда в интензивна форма в продължение на няколко месеца и се организира от Министерството на образованието и обучението на Северен Рейн – Вестфалия. Във Франция успешните кандидати за позицията на национален образователен инспектор работят и се обучават в продължение на една година. Инспекторите в Литва, Латвия, Румъния и Великобритания (Англия) се назначават само

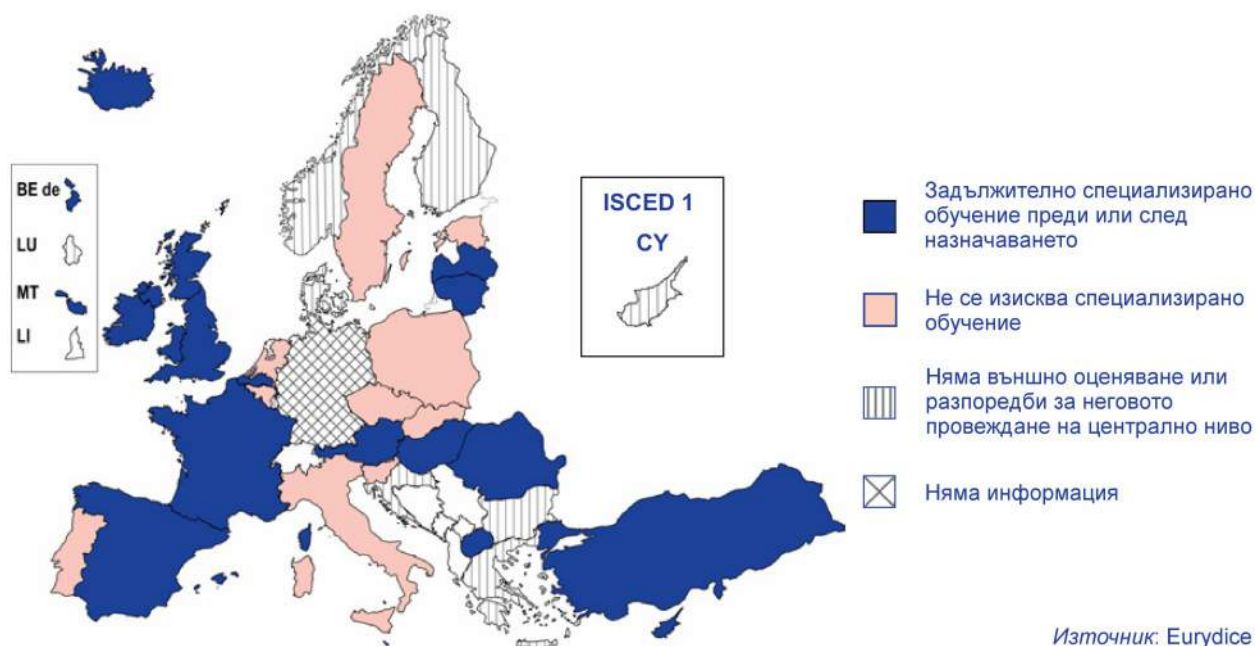
за едно или няколко оценявания, като единственото изискване към тях е да са завършили задължителен курс по училищно оценяване.

В Белгия (Фламандска общност), Ирландия, Малта, Великобритания (Уелс, Северна Ирландия, Шотландия) и Турция специализирано обучение се посещава по време на изпитателния (след назначаването) период от всички ново-назначени оценяващи лица или инспектори. Във Великобритания (Англия) това е валидно за всички инспектори, назначени директно от инспектората.

В Кипър и Унгария оценяващите ли-

ца следва да са преминали специализирано обучение в област извън училищното оценяване. В Кипър оценяващите в първия етап на училищното образование трябва да са участвали в 200-часов обучителен курс по училищно лидерство. В Унгария инспекторите, проверяващи спазването на правните разпоредби, трябва да притежават сертификат за преминато специализирано обучение по публична администрация. В Австрия инспекторите посещават курс по училищен мениджмънт преди или след назначаването си.

Фигура 10. Обучение на специалисти за провеждане на външното оценяване на училищата (данни от 2013/2014 година)

ВЪТРЕШНО ОЦЕНЯВАНЕ

Вътрешното оценяване се инициира от самите училища с оглед измерване на качеството на образованието, което те предлагат. Осъществява се от училищния персонал, в някои случаи със сътрудничеството на други заинтересовани страни като ученици, родители или членове на местната общност. Обхваща всички аспекти на училищния живот, от

педагогическите подходи до ефективността на администрацията. В основата на вътрешното оценяване е препоръката на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2001 г. относно европейското сътрудничество при оценяване на качеството на училищното образование. В нея са заложили три ключови аспекта:

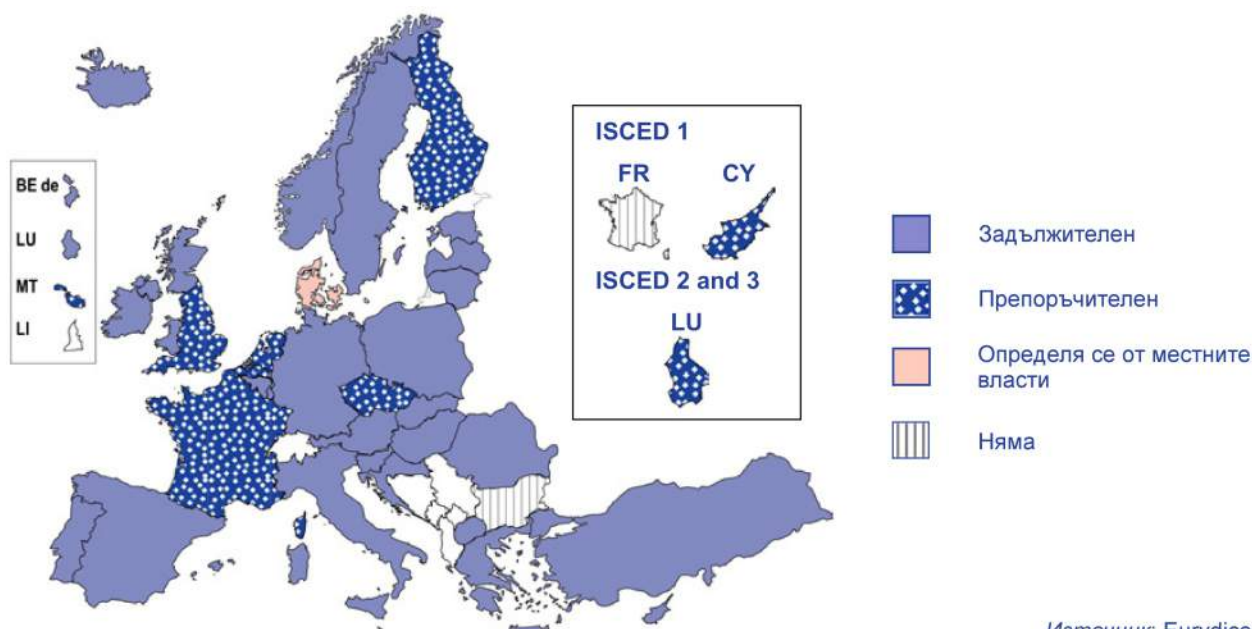
методическа подкрепа за училищата чрез обучение и други инструменти; привличане на различни заинтересовани страни; взаимодействието между вътрешното и външното оценяване.

Статут

Вътрешното оценяване на училища-

та е задължително в 2/3 от образователните системи в Европа. Обикновено се провежда ежегодно, но в някои държави периодът е по-голям – 2 (Македония), 3 (Белгия – Немскоезична общност, Люксембург, Великобритания – Северна Ирландия) и 6 (Латвия) години. В някои държави (Хърватия, Литва, Унгария и Швеция) няма фиксиран период.

Фигура 11. Статут на вътрешното оценяване на училищата според нормативната уредба на централно ниво (2013/2014 година)

В някои държави вътрешното оценяване е задължително само за определени етапи на училищното образование – за основното в Люксембург и за средното в Кипър, докато в други е препоръчително.

В 10 образователни системи вътрешното оценяване не е определено като задължително на централно ниво, но в някои случаи е препоръчително или решението за това е прерогатив на местните власти.

В Кипър, Люксембург, Малта и Великобритания (Англия) то се препоръчва от инспекторатите или от други органи във връзка с осигуряване на ка-

чеството на образователната система. Училищните инспектори в Кипър насърчават основните училища да провеждат вътрешно оценяване и да разработват училищни планове за развитие. Агенцията за развитие на качеството в училищата в Люксембург препоръчва на средните училища изготвянето и изпълнението на 3-годишен план за развитие.

Във Франция образователните власти препоръчват на средните училища да провеждат вътрешно оценяване преди подновяването на „целевите споразумения“ (contrats d'objectifs), подписвани между тях и местните власти. Тези споразумения са задължи-

телни и целят оценяване на ефективността на средните училища относно някои широки образователни цели, определени като приоритетни.

Изискванията на централно ниво в Белгия (Фламандска общност) и Холандия изтъкват отговорността на училищата за контролирането на качеството на предлаганото образование.

В Чехия няма законово установени процедури за вътрешно оценяване на училищата, но такова е необходимо с оглед подготовката на задължителния годишен отчет на всяко училище. То се използва от инспекторите и във връзка с предварителната подготовка на външното оценяване.

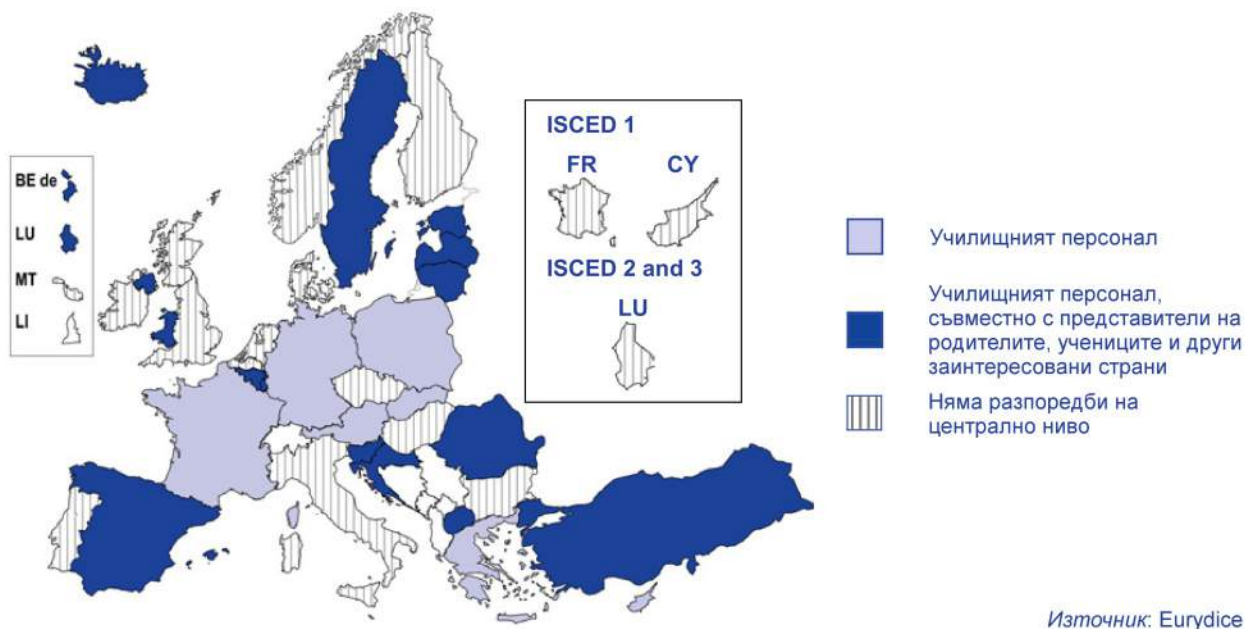
В Дания и Финландия разпоредбите на централно ниво не уточняват форми-

те и процедурите на оценяването на училищно ниво. Доставчиците на образование по места решават въпросите относно фокуса, методите и честотата на провеждане на процедурите за осигуряване на качеството. През 2009 г. Министерството на образованието и културата във Финландия публикува „Критерии за качество в основното образование“. Този документ препоръчва и подпомага дейностите по гарантиране на качеството на училищно и общинско ниво.

Участници

Европейският парламент и Съветът силно препоръчват включването във вътрешното оценяване на ученици, родители и други заинтересовани страни.

Фигура 12. Участници във вътрешното оценяване на училищата според нормативните разпоредби на централно ниво (данни от 2013/2014 година)

Източник: Eurydice

В 23 образователни системи има нормативни разпоредби, които дефинират участието на заинтересовани страни във вътрешното оценяване на училищата. Дори в някои държави (Ирландия, Малта, Финландия, Великобритания – Шотландия и Норвегия) да

липсват такива разпоредби, централните власти препоръчват такова участие.

Относно структурирането на участниците във вътрешното оценяване се различават две групи държави. Едните изискват участието на широк диапазон от заинтересовани страни,

включително ученици и/или родители, докато други се ограничават само до участието на училищния персонал. При втората група училищата самостоятелно решават дали да привлекат други заинтересовани страни, като родители, ученици или членове на местната общност. Това се насърчава от образователните власти. Например в Полша законодателството постановява, че директорът на училището отговаря за провеждането на вътрешно оценяване съвместно с учителите. Училищните инспектори обаче проверяват за възможността родители и ученици да участват в този процес. Тяхното участие е широко стимулирано чрез осигуряване на обучение за учителите по въпросите на вътрешното оценяване.

Моделите за привличане на заинтересовани страни (родители, ученици и др.) във вътрешното оценяване между отделните държави варират от обикновено утвърждаване на доклада до пълноценно участие в процеса на оценяването.

В 9 образователни системи колективните органи на училищата – включващи представители на заинтересовани страни като родители и/или ученици – участват ограничено в процеса на вътрешното оценяване. В Естония, Словения, Румъния и Великобритания (Уелс) училищните съвети се намесват в края на процеса, като техните членове дискутират и утвърждават доклада за вътрешното оценяване, предоставен от директора на училището. В Литва училищният съвет определя обхвата и методите на вътрешното оценяване, като анализира и неговите резултати. В Белгия (Френска и Немскоезична общност) училищните съвети самостоятелно подготвят процеса на вътрешното оценяване. В Испания училищни и педагогически съвети съвместно отговарят за вътрешното оценяване; към края на учебната година училищният съвет

оценява постиженията на училището съобразно училищния план за развитие и общата годишна програма. Във Великобритания (Северна Ирландия) управителният съвет и училищното ръководство отговарят за вътрешното оценяване.

В Люксембург различни заинтересовани страни участват в анализа на данните и формулирането на заключенията по време на процеса на вътрешното оценяване в основните училища. Училищната комисия съвместно с представители на родителите, координаторите по учебни предмети и председателя на училищното настоятелство отговаря за самооценката на училището и изпълнението на 3-годишния план за развитие.

Мерки за подпомагане

Мерките в подкрепа на вътрешното оценяване включват специализирано обучение на оценяващите лица, подпомагане с инструменти, данни, документи и др. Използват се практики и подходи от външното оценяване, като например индикатори за постиженията, специални ръководства и упътвания, онлайн форуми. Предвидена е и финансова подкрепа, позволяваща осигуряването на консултации от външни специалисти.

Обучение на специалисти за вътрешно оценяване. Предлага се в повече от половината образователни системи в Европа. Обучението се осигурява от различни органи, включително висши училища, центрове за продължаващо обучение, звена към агенции или министерства, занимаващи се с осигуряване на качеството в образователната система. Обикновено е насочено към ръководителите на училищата, но се допуска участието на учители, а в някои държави – и на друг училищен персо-

нал. Например в Естония директорите на училищата решават дали в такива курсове да участват отделни членове или целият училищен колектив. В Ирландия наред с директора на училището в обучението участва и представител на персонала.

В повечето случаи курсовете не са задължителни, но в някои държави съществува такова изискване. Агенцията за развитие на качество в училищата в Люксембург организира задължителни ежегодни курсове и семинари за вътрешно оценяване в основните училища. В Унгария, Малта, Словакия и Великобритания курсовете са част от предварителното обучение или обучението в работна обстановка на училищни ръководители и/или учители. В Унгария и Словакия няма специализирани курсове по вътрешно оценяване на училищата, но в задължителни курсове за училищни ръководители и/или учители присъстват елементи от тази проблематика.

Обучението по оценяване се извършва под формата на специализирани семинари, работни групи или онлайн. Съдържанието е насочено главно към методическа подкрепа за формиране на процеси за вътрешно оценяване, разбиране, употреба и анализ на данни за дейностите.

Инструменти, данни и документи в подкрепа на вътрешното оценяване. В 2/3 от образователните системи в Европа училищата използват за своята самооценка наличните рамки за външно оценяване, без това да е задължително. В повечето образователни системи училищата притежават правото самостоятелно да избират подходящи за тях инструменти за вътрешно оценяване.

Една от най-разпространените мерки за самооценка на училищата е публикуването на индикатори. Те им

позволяват да оценят и сравнят своето представяне с други училища, работещи в подобни условия (вид образование, размери, географско разположение, социално-икономическа среда на учениците и др.). Индикаторите са достъпни чрез уебстраниците на министерства, специални портали или онлайн платформи. В някои държави достъпът до тези индикатори е ограничен само за училищата, докато в други те са публично достъпни, например на уебсайтове на националните статистически служби.

Отговорните органи в редица държави издават специални ръководства и упътвания за вътрешно оценяване. Те представят преди всичко инструменти с практическа полза, като SWOT-анализи, въпросници, интервюта, измерими критерии за постиженията и др. Понякога, както в Ирландия, те повтарят рамките за външното оценяване. В Словакия разпоредбите на централно ниво включват упътвания и ръководства за вътрешно оценяване, като дори определят съдържанието на докладите за самооценка. Асоциацията на местните власти в Исландия пък публикува информационен наръчник в помощ на самите местни власти относно вътрешното оценяване на училищата; кратко упътване е подготвено и от екип от доброволци от Исландското общество за оценяване. В някои държави такива ръководства са достъпни на уебстраниците на съответните образователни органи.

Министерствата, инспекторатите, образователните власти или други органи в около 1/3 от образователните системи в Европа са разработили онлайн форуми на своите интернет страници. Те имат за цел да подпомогнат вътрешното оценяване. Тези форуми предоставят достъп до разнообразни уебинструменти, позволяващи обмяна на информация, мнения,

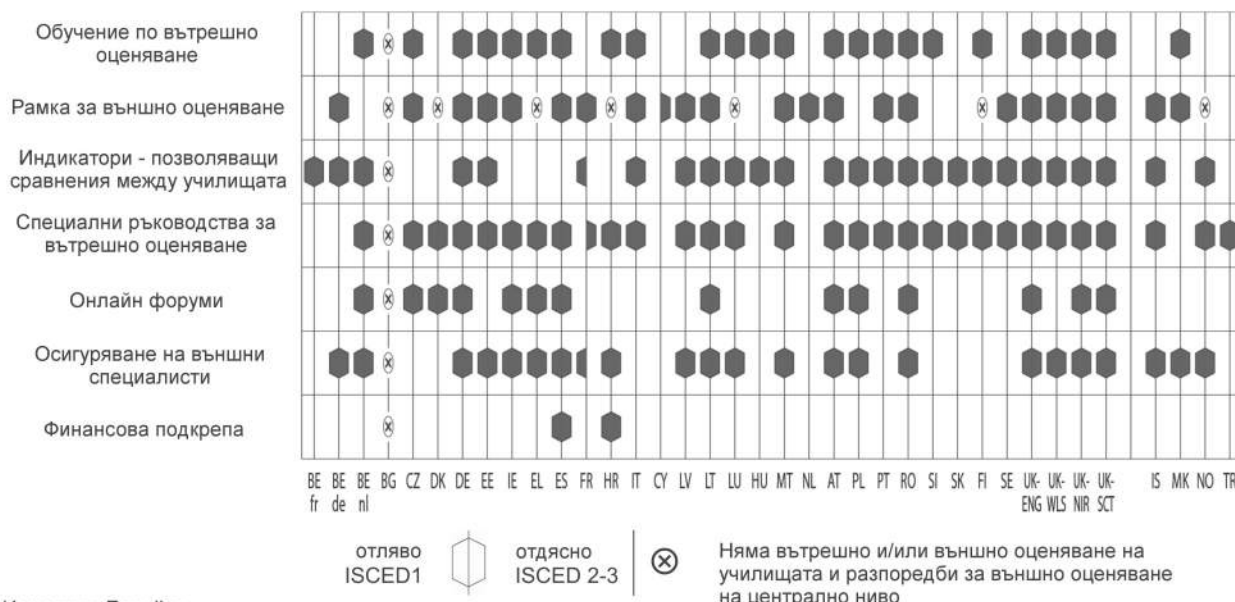
споделяне на добри практики и идеи между отделните категории училищен персонал или специалисти по оценяване.

Допълнителни ресурси. В над половината образователни системи в Европа училищата ползват консултации с външни експерти, като академични лица, образователни и училищни съветници или консултанти, специалисти от местни образователни звена, обучители на педагогически кадри, училищни ръководители и учители. Външните специалисти предлагат съвети, конкретни мерки и обучение за провеждането на вътрешното оценяване. Същите могат да помагат и при планирането на целите и формулирането на конкретни мерки за осигуряване на качество и развитие.

В някои образователни системи външните специалисти участват в процеса на оценяване.

В Испания и Хърватия се отпускат допълнителни финансови ресурси за поощряване на вътрешното оценяване. В Испания с оглед насърчаване, подпомагане и популяризиране на плановете за самооценяване и повишаване на качеството на образованието в училищата някои регионални власти финансират и организират акции за набиране на средства. В Хърватия самооценяващите се училища са част от проект на Национален център за външно оценяване в образованието. Средствата за този проект са предвидени в националния бюджет за образование и се разпределят чрез Министерството на науката, образованието и спорта.

Фигура 13. Мерки за подпомагане на лицата – участващи във вътрешното оценяване на училищата (данни от 2013/2014 година)

Източник: Eurydice

Приложение и значение на резултатите от вътрешното оценяване

В почти всички държави в Европа резултатите от вътрешното оценяване се използват за повишаване на качеството и функционирането на учили-

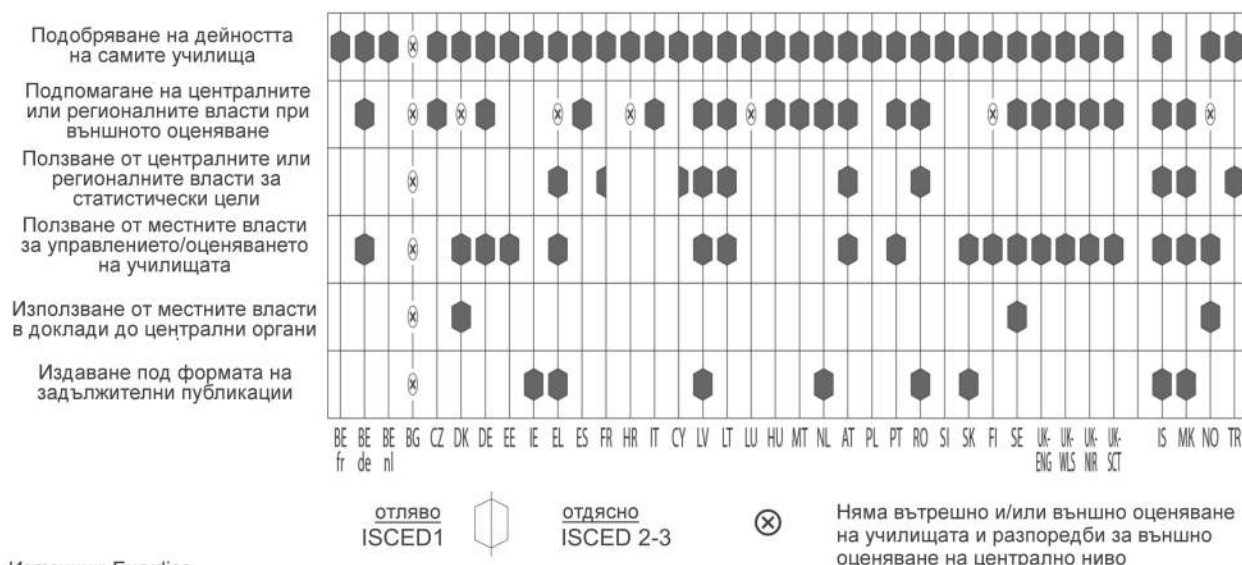
щата. Обикновено образователните власти или определени национални органи ги използват за дейности, свързани с управлението, мониторинга и оценяването. Дефинирани са три групи приложение на резултатите, съответно от:

- самите училища, с оглед подобряване;
- централните и регионалните власти, за външно оценяване на училищата и/или за мониторинг на образова-

телната система;

- местните власти, за управлението или оценяването на училищата и/или за подготовката на доклади до по-висши образователни власти.

Фигура 14. Приложение и значение на резултатите от вътрешното оценяване на училищата (данни от 2013/2014 година)

Източник: Eurydice

Възможностите за използване на резултатите от самите училища зависят до голяма степен от тяхната автономия. Образователните власти обикновено издават общи инструкции за тяхното приложение при повишаване на качеството. Например в Румъния нормативната уредба изисква училищата да подобряват всеки аспект от своята дейност, получил оценка „незадоволително“. В Македония вътрешното оценяване има за цел да подготви училището за външното оценяване, но в законодателството не е посочено използване на резултатите на училищно ниво. В някои държави фигурира задължението на училищата да използват резултатите при изготвяне на стратеги-

чески документи, насочени към подобряване на представянето им по определени аспекти.

Само в 8 държави резултатите от вътрешното оценяване задължително се публикуват. В други държави, например Словения, публикуването на резултатите се препоръчва от образователните власти и е обичайна практика.

В 19 образователни системи централните и регионалните власти използват резултатите от вътрешното оценяване в помощ на външното за статистически нужди или и за двете. Местните власти в някои държави използват резултатите с оглед подобряване управлението на училищата.

Източник:

Assuring Quality in Education: Policies and Approaches to School Evaluation in Europe (2015)
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/178EN.pdf

Й. Илиев

ПОЛИТИКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВО НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В НЯКОИ ЕВРОПЕЙСКИ ДЪРЖАВИ

АВСТРИЯ

Инициативата на Федералното министерство на образованието и жените „Качество в общообразователното училище“ (Schulqualität Allgemeinbildung – SQA) цели, чрез развитие и осигуряване на качество, да се подобри максимално учебният процес в общообразователните училища. Самостоятелното учене, придружено от насърчаваща, компетентна подкрепа от учителите, трябва да доведе до повишаване нивото на образование.

Правните основания на инициативата са в съответствие с презумпцията, че управлението на качеството на училищното образование е дефинирано като една от задачите на училищното ръководство.

Развитието и осигуряването на качеството на училищното образование не бива никога да са самоцел, те трябва винаги да допринасят за конкретна цел. Като основна цел за периода 2012/2013 до 2015/2016 учебна година Министерството дефинира развитието на ученето и преподаването в посока индивидуализиране и ориентиране към придобиване на компетентности. Инициативата се възприема като организационна рамка и инструмент за постигането на тези цели.

SQA трябва да насърчава утвърждаването на успешните дейности и реализирането на съществуващите проектни варианти и да постави акцент върху отговорността за резултатите от собствените действия. Необходимите за това предпоставки са: изясняване на

ролите и отговорностите, последователно разбиране за управленските функции и лидерството, възможности за участие на всички заинтересовани страни, външни услуги за подкрепа на училищните дейности.

Инициативата дефинира два базисни конструктивни елемента за всички нива на образователната система: планове за развитие (Entwicklungspläne – EP) и периодична равностметка и дискусии за постигнатите резултати и целевите споразумения (Bilanz- und Zielvereinbarungsgespräche – BZG). Особено при BZG се формира диалогично лидерство и специфична култура на споразуменията. Отговорностите се регламентират в писмена форма. Основи на BZG са плановете за развитие, както и всички релевантни документи, предоставени на разположение на ръководителите.

След пилотната 2012/2013 година, през 2013/2014 година SQA се прилага цялостно и изчерпателно.

Тя дефинира следните шест области на качество в областта на преподаването и ученето:

1. Качество на усвоените знания/опит и на образователните резултати – изразява се чрез:

- а) уменията на учениците;
- б) оценяването на училището от учениците и други заинтересовани групи;
- в) физическото и психическо здраве на учениците, учителите и другите сътрудници.

2. Качество на ученето и преподаването – изразява се чрез:

а) подготовката и изпълнението на учебните процеси;

б) подходящото използване на различни начини и методи на обучение.

3. Качество на атмосферата в класните стаи и училищните помещения – изразява се чрез:

а) отношението на педагозите;

б) училищния климат;

в) социалния живот в училище;

г) училищните сгради, комплекси и училищната инфраструктура.

4. Качество на ръководството и управлението на училището – изразява се чрез:

а) координирането и контрола на педагогическите процеси;

б) организацията и управлението на

училището;

в) управлението на човешките ресурси.

5. Качество на професионализма и личностното развитие на учителите – изразява се чрез:

а) професионалното поведение;

б) продължаващото развитие на компетенциите на учителите;

в) културата на сътрудничество в училище.

6. Качество на училищното партньорство и външните отношения на училището – изразява се чрез:

а) интензивното сътрудничество с родителите и настойниците;

б) активната обществена работа;

в) активното сътрудничество с различни институции.

Източник:

SQA auf einen Blick

<http://www.sqa.at/course/view.php?id=151>

П. Главеев

БЕЛГИЯ (ФРЕНСКА ОБЩНОСТ)

Външно оценяване

До 2007 г. организацията на училищната система не включва оценяване на училищата. Инспекторите традиционно се фокусират върху оценяването на учителите. С изменения на националното законодателство от 2007 г. обаче в задълженията им влиза и оценяване нивото на учебните занимания. Оценяването се извършва от „Главна инспекция обслужване“, която е част от Общата администрация на образованието и научните изследвания към Министерството на френскоезичната общност. Инспекторите са бивши учители с минимум 10 години стаж като такива. Те се наемат чрез конкурс и подлежат на двугодишен пробен период. Инспекторите отговарят за:

- Проверката и оценяването на нивото на учебните занимания и тяхното съответствие с одобрената от правителството учебна програма, осигуряването на подходящи за образователните нужди учебни материали и училищна база, последователността на образователните практики, включително тези за оценяване.

- Идентифицирането на съществуващи практики за сегрегация и оказване на помощ за елиминирането им.

- Съблюдаване на неутралност в ситуации, изискващи такава.

Процедури

Процедурите по външното оценяване и честотата му не са точно определени от закона. Всяка година главната

инспекция избира училищата, които следва да бъдат оценени.

Съгласно законодателството оценката се базира на: посещение на училището; наблюдение на уроци и други дейности; проверка на работите на учениците, подготовката на уроците и документацията; преглед на постигнатите резултати във външни тестове; разговори с ученици; количествен анализ на данните за отпаднали ученици; процент на повтарящи и преориентирали се. Инспекторите имат автономност в работата си и сами определят продължителността на посещенията си. Работата им се описва в доклад за оценка, който включва график и цел на посещенията, описание на процедурите за събиране на информация и направените наблюдения и мнение относно качеството и ефективността на преподаване. Директорите или ръководните органи могат да правят писмени коментари върху доклада. Докладът може да бъде върху наблюдението както на един клас, така и на едно или няколко училища. Всеки учител, чиято работа е била наблюдавана, получава обратна информация за констатациите.

В случай че докладът идентифицира нередности/забележки, инспекторът насрочва дата за повторна среща. Целта е да се провери дали училището е предприело ефективни мерки за отстраняване на негативните констатации. Ако това не се случи, инспекторът може да изпрати уведомително писмо на службите за консултиране и подпомагане на образованието. Тези служби се създават през 2007 г. и разполагат с образователни консултанти с независим статут. Работата им се състои в оказва-

не на помощ на училищата в усилията им да подобрят резултатите си. Оценъчните доклади не са публично достояние.

Вътрешно оценяване

Осигуряването на качеството е отговорност на училищата. Не съществуват формални изисквания или препоръки по отношение на вътрешното оценяване на училищата. Общините решават дали и как училищата да извършват вътрешна оценка за качество на образованието. Съществуват два механизма за осъществяването му:

- Училищният съвет, включващ учители, членове на ръководния екип, родители, ученици и външни представители, контролира изпълнението на училищния план, оценява прилагането му и следи докладите за училищната дейност.

- На директорите се предоставят административни и статистически данни, характеризиращи училището и неговата дейност, необходими за ефективното управление на процесите по осигуряване на качеството.

Образователните власти предоставят различни инструменти, индикатори и методи за оценка, от които всяко училище избира подходящите за него. Информацията се предоставя във вид на база данни, която съдържа подробни сведения за персонала (брой, стаж, квалификация и др.), развитието на учениците и средните резултати на всички училища. Резултатите от вътрешното оценяване не са публично достъпни.

Реформи – не се предвиждат.

Източник:

Assuring Quality in Education: Policies and Approaches to School Evaluation in Europe (2015)
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/178EN.pdf

Р. Стойкова

ГЕРМАНИЯ

Отговорни институции

Инспекторатите са органите, които наблюдават и контролират преподаването и възпитанието, училищния персонал, спазването на законодателството. Заедно с институтите за училищна педагогика в провинциите те предоставят специална педагогическа подкрепа и научна оценка за различните училищни проекти и нововъведения. Оценката разглежда ефективността на мерките за реформи и условията за тяхното успешно прилагане и разработва критерии и препоръки. Въвеждането на нови учебни програми често се предхожда от тестване. В някои провинции например чрез интервюиране на учителите се установява дали новите насоки са успешни, или изискват изменение.

Чрез консултации, подпомагане и препоръки за промени и чрез отчети пред държавните образователни власти инспекторатите и институтите за училищна педагогика следва да допринесат за оценяването и по-нататъшно развитие на училищната система.

В почти всички провинции външното оценяване на училищата се осъществява от агенциите за качество или за оценка и чрез инспектиране. В провинциите, в които външното оценяване е регламентирано със закон, отговорността е на органите в сферата на училищното образование, а в някои провинции – и на местните институти за училищна педагогика.

В областта на професионалното образование комисиите за професионално обучение и компетентните провинциални органи работят непрекъснато за подобряване на качеството.

През юни 2004 г. Постоянната конференция на министрите на културата на провинциите в Германия

(Kultusministerkonferenz – КМК) основава *Института за развитие на качеството в образованието* (Institut zur Qualitätsentwicklung im Bildungswesen – IQB) към Хумболтовия университет в Берлин. Основната задача на IQB е да прецизира и развива образователните стандарти и на тяхна основа да се разработят методите за установяване изпълнението на формулираните в тях очаквани умения. Като част от съвместната задача за определяне ефективността на образованието в международен план, КМК и Федералното министерство на образованието и научните изследвания (Bundesministerium für Bildung und Forschung – BMBF) създават през 2010 г. *Център за международни сравнителни изследвания в образованието* (Zentrum für Internationale Bildungsvergleichsstudien – ZIB), със седалище в Мюнхен.

За да се съгласуват съответната научна програма, работният план и провеждането на сравнителните изследвания, както и разработването на тематични приоритети за проекти на педагогическите проучвания във връзка със сравнителните анализи, е формирано съвместно координационно бюро на ZIB и IQB. То организира и процедурата за оценка на проектите. От 2011 г. към IQB започва да функционира допълнително звено към *Центъра за данни от научни изследвания* (Forschungsdatenzentrums – FDZ). Центърът документира данните, получени от национални и международни сравнителни проучвания в областта на образованието.

Училищен надзор

Училищните инспектори контролират преподавателската и възпитателна

работа на училищата чрез педагогическа помощ и подкрепа. Те са отговорни за спазването на учебните планове и правните разпоредби и за качеството на преподаването и възпитанието, както и за подобряването му. Процедурата по контрола се осъществява чрез посещения на училищата и на учебните занятия и чрез консултации на място.

Правният надзор включва контрол на законосъобразността на управлението на извънучилищните дейности (например изграждане и поддържане на училищни сгради).

Инспекторатите наблюдават учителите и училищната администрация в публичните училища, т.е. те се фокусират върху изпълнението на задълженията на преподавателския състав. Според законодателството, в определени случаи (край на изпитателен срок, повишение, преместване), отчасти и периодично, се предвижда оценяване на учителите. Оценката служи както за професионалното им израстване, така и за поддържане ефективността на училищната система. Оценяват се педагогическите способности и умения на учителя, както и неговият професионален опит. Извършва се чрез посещения на училищното ръководство и училищните инспектори в класната стая, доклади от ръководството за ефективността на учителя, разговори с учителя и изграждане на представа за работите на учениците и тяхното оценяване.

Мерки за оценяване в училищата

През последните години във всички провинции са предприети инициативи – извън утвърдените инструменти за надзор и съпътстваща подкрепа – да се разработят мерки за гарантиране качеството на училищното образование, както на ниво образователна система,

така и на ниво училище. Провинциите инициират редица мерки, където си взаимодействат различни методи за развитие и осигуряване на качеството. Тези методи включват:

- преработване, респ. по-нататъшно развитие на рамката на учебните планове;
- сравнителни проучвания на провинциите и на училищата по основните предмети;
- разширяване на външното оценяване;
- разработване на стандарти и тяхното тестване;
- изграждане на училищна система за управление на качеството;
- централизирани заключителни изпити (в първи и втори етап на средно образование).

Тези мерки са внедрени както в цялостната стратегия на КМК за образователен мониторинг, така и в стратегиите на отделните провинции за развитие и осигуряване на качеството, които включват също засилване автономията на училищата, развитие на специфични училищни профили, насърчаване междуучилищното сътрудничество и укрепване на консултативните функции на училищния надзор. Процесът на оценяване на училищата в провинциите е в зависимост от образователните стандарти, приети от КМК през 2003 и 2004 г. Към тези общи критерии в повечето провинции са включени и спецификациите от т.нар. рамки за качество в училище, които предоставят на училищата индикатори за качество и референтна рамка.

Все по-голяма тежест в рамките на стратегиите придобиват мерките за оценка на отделните училища. В повечето провинции централна роля играе задължението на училищата да развиват училищните програми. В тях, въз основа на провинциалното законодателство, се залагат основните акценти и

цели на работата по отношение на съдържанието и нивата на образование. Същевременно се определят и вътрешните процедури и критерии за оценка, базирани на специфичните за отделните провинции предписания (например учебни планове, графици). Училищата фиксират самостоятелно областите, които се оценяват. Училищните програми следва да вземат предвид социалните и демографските условия на отделното училище. За изработването им от съществено значение са рамките за качество в училище.

Законът за професионалното образование (Das Berufsbildungsgesetz – BbiG) дава висок приоритет на осигуряването на качество в дуалната система на професионалното обучение. За тази цел инструментите за управление качеството на обучението са направени по-гъвкави и са допълнени с няколко нови насоки за осигуряване на качеството.

Източник:

Qualitätssicherung im Elementar- und Schulbildungsbereich

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Deutschland:Qualit%C3%A4tssicherung_im_Elementar-_und_Schulbildungsbereich

Л. Дърмонова

Цялостна стратегия за образователен мониторинг

През юни 2006 г. КМК приема цялостна стратегия за образователен мониторинг, който се състои от четири взаимосвързани области:

- участие в международни изследвания на постиженията на учениците – TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study); PIRLS/IGLU (Progress in International Reading Literacy Study); PISA (Programme for International Student Assessment);
- централизиран преглед на образователните стандарти в различните провинции;
- провеждане на сравнителни изследвания в рамките на националния преглед на ефективността на отделните училища;
- съвместни отчети на федералното правителство и на провинциалните правителства за образованието.

ДАНИЯ

Външно оценяване

Външното оценяване се осъществява от *Националната агенция за качество и контрол, общините и Датския институт по оценяване*.

Според националното законодателство общините са задължени да изготвят доклади за качеството на образованието в държавните училища и развитието на училищната система на всеки две години. Националната агенция за качество и контрол, която е част от Министерството на образова-

нието, контролира този процес. Агенцията провежда годишни проверки на държавните училища (начални и основни) и от есента на 2014 г. публикува резултатите. Тя наема и оценителите за годишното външно оценяване. При показано ниско качество в определени училища Агенцията обсъжда със съответната община мерките, които трябва да бъдат предприети. Общините, чиито училища са показали ниско качеството, се информират за това през месец януари на съответната година. През следващите 12 месеца общините

са отговорни за прилагането на мерки, които да подобрят работата на тези училища. В края на периода Агенцията се свързва с общините и училищата с цел обсъждане на постигнатия прогрес и предлагане на решения за все още съществуващите проблеми. Служители на Агенцията могат при нужда да посетят конкретно училище или община с тяхно разрешение, но досега няма данни за такива случаи. В случаите на продължително слабо представяне на конкретно училище, Агенцията може да изиска от общинския съвет да представи план за действие, преди края на годината, гарантиращ подобряване на училищните образователни стандарти. Общината решава какви санкции или други мерки да предприеме спрямо училищата, които не покриват изискванията. Агенцията може само да дава съвети и да ги коментира. Когато планът за действие не бъде представен в срок, това (без)действие се счита за незаконно и държавата има право да наложи глоби на общинското ръководство до представяне на плана.

Датският институт по оценяване, независима институция към Министерството на образованието, е отговорен за оценяването на преподаването и обучението във всички образователни нива. Той оценява както програмите и специфичните теми, включени в тях, така и аспектите на цялата образователна система. Целта е да се предостави информация за състоянието на цялата образователна система.

Рамка за оценяване

Индикаторите за оценка варират в зависимост от това дали училището е начално или основно. Те включват резултати от държавни тестове и финални изпити, коефициенти при записване в гимназия, стандартизирано измерване на благополучието на учениците. Ана-

лизират се и постиженията на учениците по различните предмети, за да се оцени качеството на работа в училището. Социалното положение на учениците се взема предвид при сравняване резултатите на конкретно училище със средните за страната.

Вътрешно оценяване

Няма държавни изисквания или препоръки, касаещи вътрешното оценяване. Общините решават дали и как училищата да го проведат. Директорите, от своя страна, провеждат интервюта с учителите, които служат като база за оценка на индивидуалното им представяне и професионално развитие.

Реформи

Новата училищна реформа, влязла в сила през август 2014 г., въвежда някои промени в системата за оценяване. Докладите за качеството са основа за осъществяване на надзор от страна на училищното настоятелство върху училищните дейности. В контекста на реформата от август, Министерството установява минимални изисквания за съдържанието на докладите, инструкции и еталони, които общините и училищата могат да използват като ръководства при подготвянето на докладите си. Реформата променя и честотата на представяне на докладите, което сега се случва на всеки две години (преди това ежегодно).

В новото законодателство за първи път се посочват национални цели, насочени към подобряването на учебните стандарти в държавните училища. Формулирани са следните три цели:

- Всички ученици да бъдат стимулирани да развият пълния си потенциал.
- Да се намали влиянието на социалната среда върху техните учебни

постижения.

- Да се повиши степента на доверие към училището и да се подобри благополучието на учениците чрез изграждане на мотивация за постигане на знания, умения и компетентности.

Във връзка с тези цели са определени и работни такива, свързани с резултатите на учениците. Това позволява прогресът им да бъде постоянно наблюдаван. Тези работни цели са и индикатори в годишната проверка на училищата, извършвана от Национална

та агенция по качество и контрол. Работните цели са:

- Поне 80% от учениците да имат оценка „добър“ по четене и математика на държавните тестове.

- Броят на учениците с оценка „слаб“ по четене и математика да намалява всяка година.

- Броят на учениците с оценка „отличен“ по датски и математика да се увеличава всяка година.

- Удовлетвореността и благополучието на учениците да се подобрят.

ЕСТОНИЯ

Външно оценяване

Централната власт и регионалните власти са солидарно отговорни за оценяването на училищата. Държавният контрол над училищата се осъществява от *Департамента за външно оценяване* към Министерството на образованието и научните изследвания или от областните управители, представляващи министерството. Целта е да се провери дали процесите на преподаване и учене следват законово установените изисквания. Външният контрол върху образованието има два аспекта. От една страна, се провежда тематично оценяване на представителна група училища, което включва събиране и анализ на данни и посещения на място. Областите, включени в оценяването, са свързани с актуални приоритети, които се определят всяка учебна година с указ на министъра на образованието и научните изследвания (напр. осигуряване на учениците със СОП, естонско-руски училища и др.). От друга страна, се осъществяват индивидуални проверки на училищата, в случаи на оплаквания срещу институцията.

Областните управители провеждат регулярното тематично оценяване, както и индивидуалното оценяване на

училищата, с изключение на случаите на сериозни жалби (прояви на насилие и др.). В последните случаи, проверката се провежда от служители на министертството на образованието. Управителите контролират и институции, които са акредитирани за първи път.

Оценителите

Това са служители на *Департамента за външно оценяване* към Министерството или инспектори от департаментите по образование към областните управи. Те трябва да имат завършена магистърска степен с поне пет години опит, свързан с преподаването (учител, училищен психолог, научен сътрудник в университет и др.), както и лидерски умения.

Процедури

Фокусът е върху това дали училищните дейности следват заложените по закон изисквания и дали се спазва учебният план.

Всяка учебна година тематичното оценяване обхваща около 10% от образователните институции (например 60 предучилищни и 60 училищни). Индивидуалните проверки се провеждат в око-

ло 10 – 15 образователни институции на година. Тематичното, както и индивидуалното оценяване, позволява посещения на училищата, при условие че директорът на училището е предварително уведомен. Оценителите могат да участват и в срещите на учителския съвет, съвета на настоятелите и родителските срещи. Те имат достъп до училищната документация, в това число дневници, работни графици, планове за развитие и др. Оценителите могат да се позоват и на индикаторите за представяне на ученици, учители и училища, публикувани в Естонската образователна информационна система. В допълнение се провеждат интервюта с персонала, съвета на настоятелите, родители, ученици и собственика на училището. Прието е да се инспектира училищната среда като цяло, но рядко се прибегва до наблюдение на уроци, освен в случаи на оплаквания от конкретен учител или много ниски резултати на учениците.

По време на посещението си инспекторите дават препоръки за усъвършенстване на процедурите (напр. за провеждането на годишните изпити, оценяването на учениците и др.) и издават заповеди за промяна на аспектите на преподаване и учене, които не са в съответствие с нормативната база. Преди окончателното оформяне на доклада копия от него се изпращат на директора и учителя, към чиято работа има забележки, до 15 работни дни след приключване на проверката. Заинтересованите страни имат право на възра-

жение в рамките на 3 календарни дни след получаване на доклада.

Окончателният вариант на доклада се изпраща на директора и помощник-директора по учебната част в рамките на 60 календарни дни, считано от началото на процедурата по оценяване. В случай че помощник-директорът по учебната част не успее да изпълни заповедта в определения срок, на институцията може да бъде наложена глоба в размер до 640 евро или да бъде отнета акредитацията ѝ.

Вътрешно оценяване

От 2006 г. Министерството на образованието и научните изследвания задължава предучилищните институции, общообразователните и професионалните училища да осъществяват вътрешно оценяване. Институциите отразяват в доклад резултатите от него. Няма задължителен формат на доклада и критерии за оценка, но се препоръчва използването на индикаторите, посочени в Естонската образователна информационна система. Те включват: лидерство; управление на персонала и ресурсите; образователни процеси; резултати на учениците на държавни изпити, процент на завършилите и повтарящите; отсъствия и др. Докладът за резултатите от вътрешното оценяване обхваща период от три години и се подготвя от директора на институцията, който го предоставя на съвета на настоятелите за мнение.

Реформи – не се предвиждат.

ПОЛША

Външно оценяване

Външното оценяване се осъществява от регионалните инспекторати, които са контролирани от министъра на националното образование и обхваща два

аспекта – оценка на качеството и съответствие с нормативната база. Инспекторатите са длъжни да осигурят също и подкрепа за училищата за подобряване на образователния процес.

Инспекторите

Инспекторите (оценителите) се наемат от регионалните инспекторати и се считат за служители на държавната администрация. Това са училищни или университетски преподаватели с минимум пет години трудов стаж, които са преминали професионално обучение, организирано от инспектората, или имат специализация в сферата на администрацията, управлението или управление на образованието. Инспектори могат да бъдат и училищни преподаватели, заемали длъжността „директор“ за поне две години или притежаващи двугодишен опит в регионалния инспекторат или местната администрация на позиция, свързана с образованието. Инспекторите са задължени да участват в поддържащо обучение на всеки две години.

Рамка за оценяване

Рамката за оценка включва покриването на 12 изисквания/стандарта:

- Работата на училището/институцията е фокусирана върху развитието на учениците.
- Образователният процес е организиран по начин, благоприятстващ ученето.
- Учениците придобиват знанията и уменията, залегнали в учебната програма.
 - Учениците са активни.
 - Социалните норми се уважават.
 - Училището/институцията спомага за развитието на учениците, взимайки предвид индивидуалната им житейска ситуация. Учителите сътрудничат в планирането и изпълнението на образова-

телния процес.

- Популяризира се ценността на образованието.
- Родителите партнират на училището.
- Ресурсите на училището се използват за подпомагане на общото развитие.
- При организиране на образователния процес училището взема под внимание резултатите на учениците на училищните тестове, финалните изпити при завършване на основно и гимназиално образование и изпитите за придобиване на професионална квалификация.
- Управлението на училището е насочено към неговото положително развитие.

Инспекторите оценяват училището по петобална система от „А“ (най-високо) до „Е“ (най-ниско) за всяко от изискванията/стандартите в рамката. Използва се набор от инструменти за адекватна оценка на всеки компонент, достъпна на платформата www.npseo.pl¹

Проверката на съответствието с изискванията на нормативната база става чрез контролни таблици, публикувани ежегодно на интернет страницата на Министерството на националното образование. Таблиците са насочени към конкретни области от училищните дейности и имат за цел да определят дали съответните регулации се спазват.

Процедури

Честотата на външното оценяване не е нормативно заложена. Тя се определя от органите по оценяване, които могат да изискат по-често оценяване на

¹ Платформата е част от проект, управляван от консорциум между Центъра за развитие на образованието (лидер по проекта), Ягелонския университет и частна компания. Правата и управлението на платформата са на Центъра за развитие на образованието. След приключване на проекта платформата ще бъде притежание на Министерството на образованието.

някое училище, поради слабото му представяне при предишно оценяване. Процедурата по оценяването включва посещения на училището (училището е информирано за предстоящото оценяване 30 дни по-рано) за период от пет дни, в рамките на две седмици. Посещенията включват: наблюдение на класните стаи; попълване на въпросници от всички заинтересовани страни (на хартия или онлайн); интервюта с учители, ученици, родители, непедагогически персонал и представители на институциите партньори. Инспекторите подбират въпросите от всички налични на платформата. Резултатите от оценяването се представят на учителския съвет за обсъждане, преди да бъдат публикувани (докладът от оценяването се публикува на платформата и е обществено достъпен). Съдържанието на доклада е отговорност само на инспектора и може да бъде оспорено от директора на училището. В този случай регионалният инспекторат може да поиска от инспектора да анализира отново събраните данни. Оценителите не дават препоръки. Последствията за училището зависят от дадената му оценка. В случай че оценката е „Е” за някои стандарти, започва официална процедура за последващи коригиращи действия от страна на ръководството на училището. Директорът е длъжен да начертае план (одобрява се от инспектората) за покриване на стандартите, като посочи срок за изпълнението му. Ако такъв не бъде представен, директорът се отстранява дисциплинарно. В тези случаи следващото оценяване е след три години, училището само определя понататъшните си действия и не подлежи на допълнителни санкции.

Проверката за съответствие с нормативната база се извършва чрез еднократно посещение на училището, като институцията е предупредена за това седем дни по-рано. В препоръките

за извършване на оценяване е заложено шест месеца след приключването му директорът на училището да получи въпросник за самооценка, чрез който да се прецени доколко предвидените мерки за подобряване на стандартите са успешно приложени.

Вътрешно оценяване

Наредбата за педагогически надзор на министъра на националното образование от 2009 г. задължава директорите на училищата да провеждат вътрешен педагогически надзор и оценяване. Тази мярка цели подобряване качеството на работа и стимулиране индивидуалното развитие на учителите. Вътрешното оценяване се планира в началото на всяка учебна година. Училищата са автономни както по отношение на процедурите и критериите за оценяване, така и по отношение на това дали резултатите от оценяването да бъдат публично достояние. В момента се разработва пилотен проект, целящ подпомагане на институциите във връзка с използваните от тях методи и подходи за оценяване.

Оценяването се провежда от директора на училището, в сътрудничество с учителите. Желателно е и родителите да бъдат включени в този процес. Тяхното участие или дистанциране се отразява и в доклада на инспекторите. В около 70% от училищата учителите формират специален екип, който управлява вътрешното оценяване. В останалите 30% това се извършва от директора или избран от него член на педагогическия екип.

Организиран се семинари, работни групи или работилници, в които директори и учители се запознават с различни методи за оценяване. Директорите на училищата са длъжни да организират курсове по темата, ако сче-

тат за необходимо. Европейските структурни фондове финансират проект, част от който е 6-дневен тренировъчен курс, посветен на вътрешното оценяване. В курса се разглеждат и различни инструменти за анализ на данни. След приключването на проекта през 2015 г. подпомагането на оценяването ще се извършва от служители на учителските

тренировъчни центрове, центрoвете за консултиране и ръководство и образователните библиотеки. Както е предвидено в наредбата за педагогически надзор, тези институции са със статут на образователен консултативен орган и тяхно задължение е да подпомагат училищните процеси.

Реформи – не се предвиждат.

Източник:

Assuring Quality in Education: Policies and Approaches to School Evaluation in Europe (2015)
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/178EN.pdf

Р. Стойкова

РУМЪНИЯ

Румънската агенцията за осигуряване на качеството в средното образование (RAQAPE) е национална публична институция, подчинена на Министерството на образованието и изследванията. Организационната структура и дейността ѝ се определят с решение на правителството. Агенцията осъществява външната оценка на качеството на образованието в училищата и другите образователни институции, одобряването, акредитацията и периодичното оценяване на училища. Дейността на Агенцията е регламентирана с разпоредбите на *Закона за осигуряване на качество на образованието*.

Основни дейности:

- Разработва референтни стандарти и индикатори за изпълнение, правила за институционално оценяване и акредитация, ръководство за вътрешна оценка на качеството, ръководства за добри практики, системни анализи относно качеството на училищното образование, препоръки за подобряване на качеството на образованието, професионален кодекс на поведение за експерти по оценяване и акредитация;
- Извършва оценяване и акредитация на всички образователни институ-

ции на училищно ниво.

- Извършва на всеки три години периодично оценяване на акредитирани образователни институции.

- Препоръчва на Министерството на образованието и изследванията да одобрява и акредитира образователни институции за всяко образователно ниво, учебна програма или професионална квалификация.

- Извършва по искане на Министерството на образованието и изследванията оценяване на качеството на училищната образователна система.

- Осъществява мониторинг и контрол на училищната система, съвместно с училищните инспекторати и отделите на Министерството на образованието и изследванията.

- Публикува резултатите от външното оценяване.

Закон за осигуряване на качество на образованието

Законът определя националната рамка за осигуряване на качество в образованието. Оценяването на качеството включва множество критерии за оценка на степента, на която доставчикът на образование и неговите

учебни програми отговарят на стандартите (определят изискванията за минималното и задължителното ниво на изпълнение) и референтните стандарти (определят изискванията за оптималното ниво на изпълнение). Процесът на оценяване на качеството включва *вътрешно и външно оценяване*.

Осигуряването на качество в образованието се осъществява чрез редица дейности, насочени към развитието на институционалния капацитет за изготвяне, планиране и изпълнение на учебните програми, които трябва да изградят доверие у бенефициентите, че доставчикът на образование отговаря на стандартите за качество.

Подобряването на качеството на образованието предполага оценка, анализ и постоянни коригиращи действия от страна на доставчика на образование, чрез подбор и приемане на най-подходящите методи, както и от избора и прилагането на референтните стандарти.

Законът определя акредитацията на доставчиците на образование и на учебните програми като компонент на осигуряване на качеството. Акредитацията е метод за осигуряване на качеството, удостоверяващ спазването на определените действащи стандарти от доставчика на образование и качество на предлаганите учебни програми. Осигуряването на качеството в образованието е насочено главно към резултатите, които се изразяват в знания, умения, ценности и нагласи, придобити по време на обучението и при завършването на едно образователно ниво или учебна програма.

Законът определя **Методологията за осигуряване на качество в образованието**, която включва следните компоненти:

- критерии;

- стандарти и референтни стандарти;

- индикатори за изпълнение;
- квалификации.

Качество в образованието се осигурява от процесите:

- планиране и ефективно постигане на очакваните резултати от обучението;
- мониторинг на резултатите;
- вътрешна оценка на резултатите;
- външна оценка на резултатите.

Компонентите и процесите за осигуряване на качеството и тяхната взаимна връзка са обособени, като се вземат предвид:

- образователното ниво и ако е приложимо, нивото на квалификация;
- видът на доставчика на образование;
- видът на учебната програма.

Осигуряването на качеството в образованието се отнася до следните области и критерии:

А. Институционален капацитет, който е резултат от вътрешната организация на наличната инфраструктура, определен от критериите:

- институционални, административни и управленски структури;
- материални ресурси (логистика и инфраструктура);
- човешки ресурси.

Б. Образователна ефективност, която се състои от мобилизиране на ресурси, с цел получаване на очакваните резултати от обучението, оценява се по критериите:

- съдържанието на учебните програми;
- резултатите от обучението;
- финансовата дейност на организацията.

В. Управление на качеството, което се определя от критериите:

- стратегии и процедури за осигу-

ряване на качеството;

- процедури за въвеждане, мониторинг и периодично преразглеждане на реализираните програми и дейности;

- обективни и прозрачни процедури за оценка на резултатите от обучението;

- процедури за периодично оценяване на преподавателския персонал;

- наличие на достатъчно ресурси за обучение;

- редовно актуализиране на базата данни по отношение на вътрешното осигуряване на качеството;

- прозрачна информация за обществото относно учебните програми или удостоверения, дипломи и квалификации, които се предлагат;

- функциониращи структури за осигуряване на качество в образованието, в съответствие със закона.

Законът регламентира и **вътрешното осигуряване на качество в образованието**. Всеки доставчик на образование е задължен да формира постоянна *Комисия за осигуряване на качество и оценяване*. Разработва и приема стратегия и правила за работата на комисията. Ръководителят на организацията е пряко отговорен за качеството на предоставяното образование. Оперативното управление се осъществява от ръководителя на организацията или от координатор, назначен от него.

Комисията за осигуряване на качество и оценяване включва:

- от един до трима представители на преподавателския състав, избрани с тайно гласуване от Съвета на учителите;

- един представител на синдикатите;

- един представител на родителите – в детските градини, в образователните институции за основно, първи и втори етап на средното образование и след средно образование;

- един представител на учениците в образователните институции за професионално, средно и след средно образование;

- един представител на общинския съвет;

- един представител на националните малцинства, който може да бъде избран сред учителите, родителите или учениците.

Членовете на комисията не могат да заемат ръководни позиции в образователната институция, с изключение на лицето, което осигурява оперативното ѝ ръководство.

Комисията за осигуряване на качество и оценяване трябва:

- Да координира изпълнението на процедурите и дейностите за осигуряване на качество и оценяване, одобрени от ръководството на образователната институция, в съответствие с критериите, предвидени в Закона.

- Да изготвя годишен доклад за вътрешната оценка по отношение на качеството на образованието. Докладът се предоставя на всички бенефициенти по пощата или се публикува.

- Да изготвя предложения за подобряване на качеството на образованието.

Съгласно разпоредбите на Закона, външното оценяване на качеството на образованието и акредитацията на образователните институции и учебните програми се осъществява от **Румънската агенция за осигуряване на качество в училищното образование (ARACIP)** и **Румънската агенция за осигуряване на качество във висшето образование (ARACIS)**. В организационната структура и на двете агенции са включени: *Отдел по акредитация* и *Отдел за външно оценяване на качеството*.

Външно оценяване могат да

извършват и други агенции за оценяване на качеството, национални или международни, въз основа на договор между Министерството на образованието и изследванията (или институциите за висше образование) и външните оценители.

При изпълнението на своите задачи ARACIP има право да използва външни сътрудници, от страната или от чужбина, които са наети по договор и са вписани в нейния регистър на експерти по оценяване и акредитация.

Финансирането на ARACIP е изцяло от собствени средства, които се набират от:

- доходите, получени по договори, сключени с Министерството на образованието и изследванията за оценка на качеството на училищното образование;
- таксите за утвърждаване, акредитация и периодична оценка, одобрени с правителствено решение;
- външни безвъзмездни средства, получени чрез участие в международни програми;
- дарения, спонсорство и други законно получени средства.

Двете агенции ARACIS и ARACIP се задължават на всеки две години да хармонизират своите политики и стратегии за осигуряване на качество в образованието и оценяването.

Министерството на образованието и изследванията чрез своите структури е отговорно за контрола и изпълнението на мерките, препоръчани от ARACIP за подобряване на качеството на образованието.

Контролът на качеството в училищното образование се осъществява от училищните инспекторати, въз основа на конкретна методология, одобрена със заповед на министъра на образованието и изследванията.

Външното оценяване на качеството на образованието включва:

- оценяване на институционалния

капацитет на образователната институция;

- оценяване на образователната ефективност;
- оценяване на управлението на качеството на институционално ниво;
- оценяване на предлаганите учебни програми;
- оценяване на съпадението между вътрешното оценяване и реалното състояние на качеството на образованието;
- сравнителна междуинституционална оценка на една и съща програма за обучение, предлагана от различни доставчици на образование.

Акредитацията на доставчици на образование и на учебните програми се осъществява от Отдела по акредитация. Акредитацията включва два последователни етапа:

- временно разрешение, което дава право на институцията да осъществява образователния процес и да организира допускане до програмите за обучение;
- акредитация, която дава освен горепосоченото, правото за издаване на дипломи, удостоверения и други документи за завършено образователно ниво, признати от Министерството на образованието и изследванията.

Процедурата за издаване на временно разрешение за осъществяване на образователен процес включва дейностите:

- образователната институция изготвя доклад за оценка въз основа на предписанията в Закона за всяко образователно ниво, вид на обучение или квалификация;
- докладът за вътрешното оценяване се изпраща в Отдела по акредитация към ARACIP заедно с молба за започване на процедура за външно оценяване и временно разрешение за осъществяване на образователна дейност;
- Отделът по акредитация назначава

чава комисия от експерти по оценяване и акредитация, която анализира доклада за вътрешното оценяване, данните от проверките при посещението в кандидатстващата институция за съблюдаване на стандартите и критериите, посочени в Закона, и изготвя доклад за оценката;

- Отделът по акредитация утвърждава доклада на експертите, след което ARACIP предлага на Министерството на образованието и изследванията да предостави или да не предостави временно разрешение;

- временното разрешение за училищна образователна институция се издава въз основа на заповед на министъра на образованието и изследванията.

Процедурата по акредитация включва дейностите:

- образователната институция, която има временно разрешение, изготвя доклад за вътрешно оценяване за периода на временното разрешение;

- докладът се изпраща в Отдела по акредитация към ARACIP заедно с молба за започване на процедура по акредитация;

- Отделът по акредитация назначава комисия от експерти по оценяване и

акредитация, който анализира доклада за вътрешното оценяване, данните от проверките при посещението в кандидатстващата институция за съблюдаване на стандартите и критериите, посочени в Закона, и изготвя доклад за оценката;

- Отделът по акредитация утвърждава доклада на експертите, след което ARACIP предлага на Министерството на образованието и изследванията да предостави или да не предостави акредитация на кандидатстващата институция;

- акредитация на училищните образователни институции се предоставя въз основа на заповед на министъра на образованието и изследванията.

Образователна институция, получила временно разрешение, изготвя ежегодно доклади за вътрешно оценяване на качеството на образованието, които се предоставят на ARACIP. Акредитираните образователни институции предоставят докладите за вътрешното оценяване по искане на Агенцията или по тяхна инициатива, когато изискват да се направи ново външно оценяване на институцията. Акредитираните образователни институции и учебни програми подлежат на външно оценяване на всеки пет години.

ФИНЛАНДИЯ

Външно оценяване на училищата

Не съществува постоянно външно оценяване на училищата във Финландия. Системата за осигуряване на качеството се основава на самооценка на доставчиците на образование и външните оценки, извършени от *Центъра за оценка на финландското образование*. **В центъра на вниманието на националното оценяване е образователната система, а не отделните училища.** Училищните инс-

пекторати са закрити през 1990 г.

Местните власти имат задължение да оценяват собствените си разпоредби, касаещи качеството и нивото на образователните услуги и да участват в националното оценяване. Формите и процедурите са решение на местното управление и могат да включват и външно оценяване на отделни училища. Целта е да се подкрепи развитието на образованието и да се подобрят условията за учене.

Вътрешно оценяване на училищата – състояние и предназначение

Финландското законодателство не се концентрира върху училищата, а върху доставчиците на образование (т.е. общините, които носят отговорност за държавните училища). Следователно правата и отговорностите са предназначени за доставчиците на образование, а не за самите училища. Законодателството не уточнява формите и процедурите за оценяване на местно ниво, но дава голяма свобода на доставчиците по въпросите, свързани с осигуряване на качеството. Общинските ръководства, като доставчици на образование, могат да вземат решение за целевите области, методи и честота на процедурите по осигуряване на качеството или да делегират вземането на решения по тези въпроси на самите училища. На практика, има силен акцент както върху самооценката на училищата, така и върху самооценката на доставчиците на образование. Целите на самооценяването обикновено са разписани на местно и на училищно ниво в учебната програма или в годишния учебен план.

По отношение на изискванията на централно ниво, доставчиците на образование са задължени да имат план за оценка и развитие на качеството. На практика, всяко училище има такъв план. През 2009 г. Министерството на образованието и културата разработва „Критерии за качество в основното образование“ в подкрепа на работата по осигуряване на качеството на училищно и общинско ниво. Тези насоки не са обвързващи, но въпреки това широко се използват като ръководство. Според насоките в него, мнението на общинските власти, учениците и техните настойници, учителите, директорите и другите заинтересовани страни следва да бъдат взети предвид в работата по осигуряване

не на качеството на образованието.

Инструменти за оценка и подкрепа

Общините, като доставчици на образование, вземат решение относно методите, които да се използват за осигуряване на качеството на местно равнище и могат да предвидят различни видове подкрепа, включително изработване на конкретни инструменти в помощ на училищата.

Публикуваните критерии за качество могат да служат като инструмент за неговото подобряване на местно и училищно ниво. Целта им е да помогнат на училищата и обществените органи да идентифицират слабостите и да прилагат коригиращи мерки за подобряване на дейността си. Четири от основните области се отнасят до качеството на структурата на училищата, тяхното управление, персонала, икономическите ресурси и самооценката. Останалите шест са свързани с учениците, изпълнението на учебната програма, преподаването и обучението, подкрепата за учене, растеж и благосъстояние, приобщаване, сътрудничеството училище – домашна среда и безопасността в учебната среда.

Доставчикът на образование решава дали и до каква степен национално препоръчителните критерии за качество са приложими и пригодни в работата за осигуряване на качеството на местно ниво. Държавата предоставя възможности за обучение на училищния персонал, което включва и обучение по оценяване на качеството.

Използване на резултатите от вътрешното оценяване

Поради автономията на общинските доставчици на образование, използването на вътрешните резултати от

оценката варира между общините и училищата. От тях не се изисква да докладват на националните образователни власти своята система за осигуряване на качеството или резултатите от местното оценяване.

Критериите за качество съдържат препоръки относно използването на резултатите от вътрешната оценка като инструмент за управление в ежедневната работа на училището. Оценката насърчава дискусиите в училищата относно показаните резултати и изготвянето на предложения за съвместни действия. Предложенията, които се отнасят да необходимостта от външни мерки и подкрепа, следва да бъдат предоставени на общинското ръководство за вземане на решения.

Други подходи за осигуряване на качеството

Националното оценяване на резултатите от ученето се организира периодично от независим орган за оценка на подчинение на Министерството на образованието и културата. Оценяването се извършва на базата на подбрана извадка, която покрива различни части на Финландия, различни видове общини, училища и т.н. Извадката съдържа около 10% от всички училища и около 5-7% от учениците. На национално ниво се извършват и други видове оценяване: тематично или преглед на системата като цяло.

Резултатите се анализират на национално равнище и изводите се публикуват. Основната цел на оценяването е да се проследи, на национално ниво, колко добре са изпълнени целите, заложи в ядрото на учебната програма. Те се използват като основа за вземането на политически решения относно развитието на училищното образование.

Целта на националната оценка е да развива и управлява, а не да контроли-

ра, нито да прави „ранглисти“ на училищата в страната. По тази причина резултатите на ниво училища не се оповестяват публично. Класацията на училища е разисквана в последните няколко години. Независимо от това, въпреки натиска, предимно от страна на медиите, консенсусът е, че резултатите от националното оценяване не следва да се оповестяват публично. Въпреки това училищата получават обратна информация за резултатите си, сравнени с националните. Те могат да ги използват за собствените си дейности за развитие.

Не съществува формална система за атестиране на учителите и директорите. Качеството на работата на учителите е отговорност на директора, който е не само административен, но и педагогически ръководител. Начинът на оценяване на учителите и директорите зависи единствено от доставчика на обучение (общините) и самото училище. Широко се прилагат годишни (или други) редовни дискусии за развитието на училището или представянето на персонала между учителите и директора. Основното им предназначение е не да се оценява ефективността на учителите, а по-скоро бъдещото развитие, например необходимостта от продължаващо професионално развитие, личния комфорт при работа, разработване на механизми за справяне с проблемите и т.н. Съответно, общинските власти провеждат редовни дискусии с училищните директори относно трудностите и възможностите за тяхното решаване.

Реформи

С цел повишаване на качеството на образованието, дейностите по оценяване, извършвани до момента от Съвета за оценяване на финландското образование, Съвета за оценяване на финландското висше образование и На-

ционалния съвет за образование, са обединени в един-единствен *Център за оценка на финландското образование*, който функционира от май 2014 г.

Новият център е институция от експерти, които извършват външна оценка на всички етапи на образованието и предоставят информация за вземане на решения в областта на образователната политика и развитието на образованието. Основната задача на

центъра е да осъществява дейностите по оценяване на: образованието и обучението, доставчиците на образование, дейността на институциите за висше образование, както и на резултатите от обучението в общото и професионалното образование и обучение. Центърът оказва подкрепа на доставчиците на образование по въпроси, свързани с оценката и контрола на качеството и начините за неговото повишаване.

Източник

1. Eurydice Report (2015), „Assuring Quality in Education. Policies and Approaches to School Evaluation in Europe“

http://eacea.ec.europa.eu/EDUCATION/EURYDICE/documents/thematic_reports/178EN.pdf

2. Romanian agency for quality assurance on pre-university education (RAQAPE)

<http://www.edu.ro/index.php/articles/c1032/>

В. Лозанова

ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ

УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО В УЧИЛИЩАТА ПО МОДЕЛА НА ЕВРОПЕЙСКА ФОНДАЦИЯ ПО УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО (EFQM)

МОДЕЛ НА САМОУПРАВЛЕНИЕ

Моделът за постигане на отлични постижения (Excellence Model) е международно признат модел на *Европейската фондация по управление на качеството*, подкрепен от Европейската комисия. Въведен е в училищата на различни европейски страни. Моделът дава възможност лесно да се открият добрите резултати на учениците, които зависят от няколко фактора:

- Удовлетвореността на учениците – ученици, които с удоволствие ходят на училище и учат.
- Удовлетвореността на учителите и сътрудниците.
- Политиката и стратегията.
- Ресурсите и партньорствата, които трябва да подсиgurят учебния час и да доведат до допълнителни инициати-

ви.

- Дългосрочните, средно- и краткосрочните цели и инициативи, които трябва да се реализират.

- Ръководство, което непрекъснато мотивира персонала и учениците и се грижи училището да се развива и подобрява непрекъснато.

Моделът на училище с отлични постижения (School Excellence Model) определя 9 критерия за качество в областта на училищното образование и е основа за наблюдение процесите на развитие.

1. критерий – *ръководство и управление (ангажимент на училищното ръководство за управление на качеството)*;

2. критерий – *политика и страте-*

гия – (визия, цели, училищна програма);

3. критерий – сътрудници (продължаващо обучение на учителите);

4. критерий – ресурси (използване на финансови средства);

5. критерий – действие, следствие, корекции (учебни часове);

6. критерий – удовлетвореност на потребителите (анкетирание на ученици);

7. критерий – удовлетвореност на сътрудниците (удовлетвореност на учителите);

8. критерий – отговорност към обществото;

9. критерий – резултати от училищната дейност.

Основни положения на School Excellence Model:

- Всяко отделно училище се разглежда като организационна единица.

- „Потребители“ са учениците, на които се предлагат образователните услуги. Това са т.н. „директни“ потребители. „Индиректни“ потребители са родителите, настойниците, представителите на професионалната общност и обществото, или т.н. „външни и вътрешни потребители“.

- От значение е успехът на учениците и резултатът от услугата е неразривно свързан с постиженията на всеки ученик.

- Особена роля играят родителите, които участват в различни съюзи, комитетии и форуми и вляят на училищния живот.

- Като сътрудници в организационната единица „училище“ са включени всички учители и обслужващият персонал. Управлението се формира от училищното ръководство и персонала с ръководни функции като администратори, настоятелство, председатели на класа и ученически съвет.

- Всеобхватното управление на качеството е елемент на развитие на училищните процеси, което изисква оценяване и на регионално ниво.

КРИТЕРИЙ 1: Ръководство и управление – поведение на всички ръководни кадри в едно училище за постигане на по-голямо качество.

1А. Видим ангажимент и модел за добра практика по отношение на качеството.

Подходи за реализиране:

- Създаване на ръководна структура – координатори по различните предмети, класни ръководители и др.

- Комуникация със сътрудниците, учениците и родителите.

- Създаване на визия на училището и управлението му като добра практика.

- Диалог и изслушване на сътрудниците, учениците и родителите.

- Изискване за допълнително и продължаващо обучение на целия училищен персонал, вкл. и ръководството.

- Демонстриране на желание за прилагане на качество в училище (работа по проекти за подобряване на качеството).

1Б. Устойчива култура на преподаване – визира се атмосферата в училище.

Подходи за реализиране: предприемане на стъпки за контролиране на напредъка по отношение на качеството; съблюдаване на поетите задължения и постижения в областта на качеството при оценка и насърчаване на служителите на всички нива.

1В. Признаване на усилията и успехите на отделния сътрудник или екип при:

- ръководене на класа, на методическите формирания и координация по съответните предмети;

- участие в училищната организация (съставяне на график, поддържане

на контакти с неформални организации и т.н.);

- работа със заинтересовани групи извън училище (бизнеса, асоциации, студенти, партньорски училища и др.).

1Г. Насърчаване на всеобхватно качество чрез предоставяне на ресурси, подходящи средства и подкрепа при:

- определяне на приоритетите в набелязаните мерки за подобряване на училищните процеси;

- финансиране на дейности, обучение и активна подкрепа на онези, които работят в тази насока.

1Д. Ангажимент към ученици и родители.

- Разбиране и удовлетворяване на потребностите на учениците и родителите.

- Изграждане на партньорски отношения с ученици и родители.

- Инициране и внедряване на иновативни практики съвместно с ученици и родители.

1Е. Активно насърчаване на качеството извън училище.

- Ангажиране в професионални сдружения и обединения.

- Публикуване на книги, статии и др.

- Изнасяне на доклади на конференции и семинари и др.

- Съдействие за продължаващо и по-нататъшно обучение на учителите.

- Осъществяване на връзки с обществеността.

- Създаване на позитивно отношение към осигуряване на качеството в училище.

КРИТЕРИЙ 2: Политика и стратегия – ценностна система, визия и стратегическо ръководство на училището и реализация.

Ценностната система включва доверие, подкрепа, качество на отношенията, честност, възприемане на

възпитателната мисия на училището и др. Визията включва всички цели, свързани с бъдещото развитие на училището.

От самооценката трябва да проличи: как политиката и стратегията се базират на концепцията за качество и са определени на базата на пълна и релевантна информация; как политика и стратегия се залагат в основата на училищните планове за развитие; как се оповестява политиката и стратегията; как политиката и стратегията да се актуализират и усъвършенстват непрекъснато.

Подходи за реализиране:

- обратна връзка с родители, ученици, образователните институции и професионалната общност;

- обратна връзка с училищния персонал;

- информация за представянето на сходни институции, включително данни за върхови постижения в отделни области;

- информация по социални, образователни и правни въпроси;

- оценяване и усъвършенстване на училищните профили;

- създаване и изпълнение на модели на политика и стратегия;

- провеждане на конференции, срещи и други средства за комуникация, бюлетини, плакати, клипове и др.; ръководството определя в каква степен да запознае персонала, ученици и родители с политиката и стратегията на училището;

- преразглеждане на целесъобразността и ефективността на политиката и стратегията;

- корективни мерки за нейното подобряване.

КРИТЕРИЙ 3: Ориентиране към сътрудниците – начин на работа със сътрудниците. Той включва методите, чрез които училищата използват пълния

потенциал на своите служители за подобряване на работните процеси, постиженията и резултатите.

Самооценяването трябва да покаже:

- Как да се планират и използват ресурсите на сътрудниците.
- Как уменията на служителите да влияят върху планирането, избора и развитието на персонала.
- Как сътрудниците и екипите да се договарят за целите и непрекъснато да правят преглед на изпълнението и резултатите.
- Как да се насърчава участието на всички служители в процеса на непрекъснато усъвършенстване и доколко служителите са упълномощени да действат самостоятелно.
- Как да се постигне ефективна комуникация между ръководството и служителите от всички организационни структури в училище.

Подходи за реализиране:

- Проверка на ориентацията към сътрудниците; обвързване на личните планове с профила и визията на училището; обследване на удовлетвореността на сътрудниците.
- Подобряване на знанията на сътрудниците и сравняването им с изискванията на съответното училище.
- Планиране на създаването, използването, повишаването, преместването и освобождаването на персонала.
- Изготвяне на планове за продължаващо обучение на служителите.
- Продължаващо обучение на служителите.
- Целите на отделните служители и екипи да бъдат съгласувани с профила на училището и да се преразгледат и актуализират.
- Целите на служителите да бъдат оценени и подкрепени от ръководството.

- Определяне приноса на отделните сътрудници и екипи в подобряване на качеството. На конференции да се поощрява ангажиментът на сътрудниците за непрекъснато усъвършенстване. Насърчаване и привличане на сътрудниците, които да работят ангажирано в учебния процес.

- Идентифициране на необходимостта от комуникация и провеждане на разговори със сътрудниците.

КРИТЕРИЙ 4: Ресурси – управление, използване и съхраняване.

Управление на финансовите ресурси

Подходи: определяне на финансови средства за подкрепа на политиката и стратегията; по-ефективно използване на финансирането (оптимизиране на разходите); предоставяне на възможност за самостоятелни действия при разпределението на финансовите ресурси в различни сектори на услугите; придобиване и използване на допълнителни средства чрез спонсорство, партньорства с родителски асоциации и неправителствени организации, контакти с бизнеса и т.н.

Управление на информационните ресурси

Подходи: използване на наличните данни с цел подобряване на изпълнението и резултатите на училището; гарантиране на достъпа до съответната информация; защита на интелектуалната собственост на училищния персонал.

Управление на ресурси и инфраструктура (училищни настоятелства, доставчици, строителство, спортни игрища, учебни материали)

Подходи: отношенията с образователните институции и доставчиците да отразяват политиката и стратегията; оптимизиране на процедурите за комуникация с училищните власти за осигуряване на необходимите ресурси; набавяне на учебните материали; конт-

рол на поддръжката на сградата (отопление, оборудване) и използването на самостоятелните стаи за игра.

Прилагане на технологии в областта на администрацията, комуникацията и обучението

Подходи: използване на нови методи на преподаване и технически средства от гледна точка на реализация на политиката и стратегията на училището; идентифициране на алтернативни и нови форми на преподаване по отношение на тяхното въздействие върху учениците; развитие на уменията и способностите на служителите с използването на ИКТ в работата.

КРИТЕРИЙ 5: Процеси – управление на всички училищни дейности, които са необходими за обучението и постигане на знания, умения и компетентности от учениците. Дейността се определя като последователност от стъпки от входа (преподаването) до изхода (знания, умения, компетентности). Във всяко училище има множество процеси, които могат да бъдат обект на непрекъснато подобрене.

От самооценката трябва да пролича:

- Как да бъдат идентифицирани ключовите процеси за успешното функциониране на едно училище.
- Има ли систематичност в управлението на процесите.
- Как да се използва информацията от поддържането на обратна връзка за оценяване на процесите и подобряване на целите.
- Как училището насърчава иновациите и креативността.
- Как се въвежда промяна на процесите и как се оценява ползата от нея.

Подходи: определяне на ключовите процеси; решаване на проблемите в тях; оценяване на въздействието им

върху цялостния успех на училището; определяне на отговорностите в управлението на процесите и установяване на процедура за наблюдение; идентифициране на постепенно и значително подобрене по определени приоритети; информация от страна на персонала, учениците, родителите и конкурентите за определяне на стандарти за работа в училище и цели за подобряване; сравняване на текущото изпълнение и актуализиране на целите въз основа на постигнатите резултати; стимулиране на творческите умения на служителите; въвеждане на нови подходи и методи на преподаване, нови технологии и нови образователни философии; промяна на структурата на училището с цел насърчаване на иновациите и творчеството; съгласуване на подходящи мерки за изпълнение; изпробване на нови или променени процеси и контролиране на изпълнението им; информиране на персонала за извършените промени и др.

КРИТЕРИЙ 6: Удовлетвореност на потребителите – какво прави училището за постигане на удовлетвореност на външните си потребители.

- Оценяване на продуктите, услугите и отношенията с потребителите.
- Търсене на други подходи за определяне на удовлетвореността на преките и непреките потребители.

Подходи: определяне качеството на преподаване, иновациите и сътрудничеството на учителите; оценяване на факторите, осигуряващи сътрудничеството – родители, училищен климат, училищна демокрация, ефективност на администрацията и др.; оценка на инфраструктурата на училището, неговата привлекателност и местоположение, оборудването (компютри, лаборатории и аудио-визуални средства), училищната библиотека; дефиниране на специални дейности, като театрална група,

хор и т.н., ски курсове, спортни седмици и др.

КРИТЕРИЙ 7: Удовлетвореност на сътрудниците – какво прави училището за постигане на удовлетвореност на своите сътрудници.

Основни подходи: условия на училищната/работната среда; мерки за безопасност и сигурност на работното място и обезщетения; лични фактори: общуване, култура на отношенията, възможности и личностна реализация; оценка на персонала и възможностите за професионално развитие, планиране на кариерата и др.

Допълнителни подходи: ангажираност и участие в образователни мероприятия; участие в отворен тип програми; участие в училищни мероприятия, участие в специални курсове за обучение; поведение на персонала – отсъствия от работа, точност, начин на подбор на нови служители; структура и организация на работната среда, съотношение мъже/жени, функции, разпределение на правомощията, вземане на решения, работа в екип и др.

КРИТЕРИЙ 8: Обществена отговорност – какво прави училището по отношение на удовлетворяване на потребностите и очакванията на обществото.

Основни подходи: овладяване и грижа за социални проблеми, като поведенчески разстройства, агресия, наркотици, алкохол и т.н.; контакт и сътрудничество с местните и регионалните институции, с бизнеса, с образователните и културните институции, спортни клубове и т.н.; поведение на учениците и учителите в обществото, в

транспортните средства и др.

Допълнителни подходи: предоставяне на награди и отличия на учители и ученици; определяне на броя на жалбите и броя на инцидентите; доклади за резултати от инспектиране; отзиви в медиите.

КРИТЕРИЙ 9: Резултати от училищната дейност – как училището оценява постигнатите резултати от училищните дейности и удовлетвореността от потребностите и очакванията на всички заинтересовани страни.

- Финансови мерки за оценяване на резултатите от училищните дейности – обвързване на бюджета с изпълнението на поставените цели.

- Нефинансови мерки за оценяване на резултатите от училищните дейности:

- Брой на учениците: новопостъпили, преместени в други училища (в конкурентни училища);

- Имидж на училището – положителни и отрицателни отзиви в местната преса, място на училището в публикувани класации, оценка на училището в рамките на инспектирането.

- Индикатори за успех – участие в национални и международни състезания и олимпиади, резултати от матури и форми на външно оценяване;

- Кариера след завършване: приемане във висше училище, реализация на пазара на труда, средни доходи на завършилите.

- Овладяване на социалните проблеми в училище – степен на криминалност, употреба на наркотици и други упойващи вещества, участие в екстремистки политически групи, мерки за интегриране на малцинствени и мигрантски групи и др.

Източник:

2. The EFQM Excellence Model

http://www.efqm.org/sites/default/files/overview_efqm_2013_v1.1.pdf

В. Лозанова